

VISOKI PREDSTAVNIK
UNIJE ZA ZUNANJE
ZADEVE IN
VARNOSTNO POLITIKO

Bruselj, 5.3.2024
JOIN(2024) 10 final

**SKUPNO SPOROČILO EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

**Nova strategija za evropsko obrambno industrijo: doseganje pripravljenosti EU z
odzivno in odporno evropsko obrambno industrijo**

UVOD

Evropski svet je 14. in 15. decembra 2023 v skladu z Izjavo iz Versaillesa¹ in strateškim kompasom² poudaril, da je treba storiti več za uresničitev ciljev Unije glede povečanja obrambne pripravljenosti³. Poudaril je tudi, da je treba okrepiti tehnološko in industrijsko bazo evropske obrambe (EDTIB), vključno z MSP, ter zagotoviti njeno inovativnost, konkurenčnost in odpornost. Močnejša in zmogljivejša EU na področju varnosti in obrambe bo pozitivno prispevala k svetovni in čezatlantski varnosti ter dopolnjevala Organizacijo Severnoatlantske pogodbe (Nato), ki ostaja temelj kolektivne obrambe njenih članic.

Obrambno pripravljenost EU je mogoče opredeliti kot stalno stanje pripravljenosti Unije in njenih držav članic na zaščito varnosti njenih državljanov, celovitosti njenega ozemlja in kritičnih sredstev ali infrastruktur ter njenih temeljnih demokratičnih vrednot in procesov. To vključuje zmožnost zagotavljanja vojaške pomoči njenim partnerjem, kot je Ukrajina. V skladu s strateškim kompasom zajema zmožnost hitrejšega in odločnejšega ukrepanja pri soočanju s krizami, zaščite državljanov pred hitro razvijajočimi se grožnjami, naložb v potrebne zmogljivosti in tehnologije ter sklepanja partnerstev z drugimi za doseganje skupnih ciljev. Ta strategija je tudi odziv na predloge državljanov na Konferenci o prihodnosti Evrope⁴.

Močna obrambna industrija EU je bistven pogoj za doseganje obrambne pripravljenosti. V tej strategiji za evropsko obrambno industrijo se na podlagi ugotovitev analize vrzeli pri naložbah v obrambo, predstavljenih v skupnem sporočilu z dne 18. maja 2022⁵, in celovitega procesa posvetovanja z deležniki predlaga ambiciozen pristop, podprt s programom za evropsko obrambno industrijo (EDIP), skupaj s sklopom spremljevalnih ukrepov in Evropskim obrambnim skladom, za okrepitev industrijskega stebra obrambne pripravljenosti EU. Ta prizadevanja bi se morala nadaljevati tudi po sedanjem večletnem finančnem okviru (2021–2027), pri čemer bi se financiranje EU zagotavljalo prek prihodnjih instrumentov, katerih področje uporabe in zasnova bosta temeljila na izkušnjah, pridobljenih z izvajanjem različnih obrambnih programov.

Zaradi velikega povečanja regionalnih in svetovnih groženj in varnostnih izzivov ter zlasti vrnitve intenzivnega konvencionalnega vojskovanja v Evropo je treba nujno korenito

¹ Neformalno srečanje voditeljev in voditeljic držav ali vlad, Izjava iz Versaillesa, 10. in 11. marec 2022, [20220311-versailles-declaration-sl.pdf \(europa.eu\)](https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-2023-11-VERSAILLES-DECLARATION-SL/pdf).

² Strateški kompas za varnost in obrambo – Za Evropsko unijo, ki varuje svoje državljane in državljanke, vrednote in interese ter prispeva k mednarodnemu miru in varnosti, Bruselj, 21. marec 2022, 7371/22, [pdf \(europa.eu\)](https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-2022-11-STRATEGIC-COMPAS/pdf).

³ Zasedanje Evropskega sveta, Bruselj, 15. december 2023, EUCO 20/23, [https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-20-2023-INIT/sl/pdf \(europa.eu\)](https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-20-2023-INIT/sl/pdf). V sklepih je navedeno: „Evropski svet, ki se je seznanil z delom, opravljenim v okviru izvajanja njegovih prejšnjih sklepov, Izjave iz Versaillesa in strateškega kompasa, poudarja, da je treba storiti več za uresničitev ciljev Unije glede okrepitve obrambne pripravljenosti in povečanja odhodkov za obrambo prek sodelovanja, kar vključuje povečanje naložb v obrambo in pospešitev razvoja zmogljivosti, ter za vzpostavitev učinkovitega in povezanega trga za obrambo.“

⁴ Javnomenjske raziskave EU potrjujejo veliko zanimanje in visoka pričakovanja Evropejcev glede tesnejšega sodelovanja na področju obrambe. Po podatkih iz standardne raziskave Eurobarometer 100 (december 2023) 79 % Evropejcev meni, da bi bilo treba okrepiti sodelovanje v obrambnih zadevah na ravni EU, 69 % pa jih meni, da mora EU okrepiti svoje zmogljivosti za proizvodnjo vojaške opreme.

⁵ Skupno sporočilo o analizi vrzeli pri naložbah v obrambo in nadaljnjih korakih, Bruselj, JOIN(2022) 24 final z dne 18. maja 2022.

spremeniti hitrost in obseg prepoznavanja, razvoja in proizvodnje celotnega spektra potrebne vojaške opreme s strani EDTIB, začenši z najnujnejšimi potrebami. V zvezi s tem je treba dodatno okrepiti in racionalizirati orodja in instrumente, ki jih je Unija vzpostavila v zadnjih letih. Pripravljenost obrambne industrije je treba okrepiti v celotni Uniji, pri čemer je treba pozornost nameniti posebnim posledicam v zvezi s tem v državah članicah, ki so najbolj izpostavljene tveganju uresničitve konvencionalnih vojaških groženj.

Pripravljenost obrambne industrije je mogoče doseči le, če se državam članicam z ustreznimi orodji in spodbudami omogoči nadaljnje povečevanje izdatkov za obrambo, da bi dejansko dale prednost skupnim naložbam. To bo okrepilo njihove vojaške zmogljivosti in bazo obrambne industrije, na katero se lahko zanesejo EU in njene države članice. To bo tudi neposredno okrepilo Nato, saj imajo države članice, vključno s tistimi, ki so zaveznice Nata⁶, enotni nabor sil, ki jih lahko dajo na voljo v različnih okvirih. Prispeva tudi k širši gospodarski varnosti Unije, saj je EDTIB ključno gonilo tehnoloških inovacij in odpornosti v naših družbah.

Namen te strategije je okrepiti in podpreti prizadevanja držav članic za **večje, boljše, skupne in evropske naložbe** (oddelek 2). Večjo razpoložljivost obrambnih proizvodov in sistemov bi bilo treba doseči z **učinkovitejšo in bolj odzivno EDTIB na podlagi večje zanesljivosti dobave** (oddelek 3). Pomembno je razviti **finančna sredstva** za podporo pripravljenosti obrambne industrije EU (oddelek 4). Poleg tega je **potrebno vključevanje kulture obrambne pripravljenosti**, tudi v vse politike EU (oddelek 5). Nazadnje, za povečanje pripravljenosti in odpornosti bi bilo treba uporabiti **partnerstva** (oddelek 6).

1. DOSEGANJE OBRAMBNE PRIPRAVLJENOSTI Z BOLJ ODZIVNO IN ODPORNO EVROPSKO OBRAMBNO INDUSTRIJO

1.1. Obrambna pripravljenost: nujna v sedanjem geopolitičnem okolju

Unija mora zaradi vrnitve vojskovanja visoke intenzivnosti v Evropo po neizzvani in obsežni ruski invaziji na Ukrajino leta 2022 hitro okrepiti svojo obrambno pripravljenost.

Bistvo svetovnega reda, ki temelji na pravilih, je ogroženo, države v bližini Unije in tudi tiste bolj oddaljene pa so vse bolj izpostavljene napetostim, nestabilnosti, hibridnim grožnjam in oboroženim spopadom. Strateški konkurenti veliko vlagajo v vojaške zmogljivosti, zmogljivosti obrambne industrije in kritične tehnologije, medtem ko celovitosti naših dobavnih verig in neoviranega dostopa do virov ni več mogoče jemati za samoumevno.

EU in njene države članice se soočajo tudi z razširjenimi hibridnimi grožnjami, ki se kažejo v vse večjem številu kibernetičnih napadov, sabotazi, vdorih v kritično infrastrukturo in sredstva, dezinformacijah ter tujem manipuliranju z informacijami in vmešavanju. Poleg tega se soočajo z zavračanjem dostopa Evrope do strateških področij, kot so vesoljsko, kibernetično, zračno in pomorsko področje. Ta razvoj ogroža našo varnost, blaginjo in demokratične vrednote.

Obramba ozemlja in državljanov držav članic je predvsem v nacionalni pristojnosti, tudi ob upoštevanju zavez zaveznic v okviru Nata. Na podlagi tega geopolitični razvoj dogodkov kaže, da mora Evropa nujno prevzeti večjo strateško odgovornost za lastno varnost, tudi za pomoč ključnim partnerjem, kot je Ukrajina. Glede na smernice strateškega

⁶ V Nato je trenutno včlanjenih 22 od 27 držav članic, Švedska pa naj bi se zvezi pridružila kmalu.

kompassa EU je in mora še naprej biti močnejši akter na področju varnosti in obrambe, s tem pa zanesljivejši akter pri zagotavljanju varnosti in zmogljivejši obrambni akter ne le za svoje državljane, ampak tudi v korist mednarodnega miru in varnosti.

Močnejša in zmogljivejša EU na področju varnosti in obrambe bo pozitivno prispevala tudi k svetovni in čezatlantski varnosti ter dopolnjevala Nato. Za tiste države članice, ki so tudi članice Nata, ostaja zavezništvo temelj njihove kolektivne obrambe. Za obrambno pripravljenost so potrebni načrtovanje, razvoj in operativna razpoložljivost potrebnih obrambnih zmogljivosti in strateških spodbujevalcev, obvladovanje kritičnih tehnologij ter sposobnost nabave, upravljanja in zaščite celotnega potrebnega spektra zmogljivosti, infrastrukture in sredstev.

Za doseganje obrambne pripravljenosti so zato potrebne obsežne in usklajene naložbe v potrebne obrambne zmogljivosti, tudi v ustrezno kritično infrastrukturo. V ta namen je potrebna prožnost za stalno vključevanje inovacij, ki jih vse pogosteje razvijejo mali in netradicionalni akterji, ki imajo prepogosto težave s tem, da njihov potencialni prispevek ni priznan. Nasprotniki na svetovni ravni tekmujejo za tehnološko prevlado, kar od vseh akterjev zahteva vse hitrejše in dražje naložbene cikle: EU si ne more privoščiti, da bi zaostala.

Tudi države članice, ki imajo v Uniji na voljo največje proračune za obrambo, imajo vse pogosteje težave pri samostojnem vlaganju na zahtevanih ravneh, zaradi česar je EU izpostavljena povečevanju vrzeli v zmogljivostih in industriji ter večjim strateškim odvisnostim. Enako velja za glavne proizvajalce in njihove dobavne verige. Obrambna pripravljenost zato zahteva tesnejše sodelovanje in skupno ukrepanje. V času vojskovanja visoke intenzivnosti so potrebne množična proizvodnja širokega nabora obrambne opreme, kot so strelivo, droni, vodene rakete in sistemi zračne obrambe, zmogljivosti za globoke napade ter obveščevalno dejavnost, nadzor in izvidovanje, pa tudi zmožnost zagotavljanja njene hitre in zadostne razpoložljivosti.

Da bi omogočili to množično proizvodnjo, je treba razviti organizacijo sektorja obrambne industrije.

Okvir 1: Nabave za obrambo v EU: predvsem samostojni nakupi in nakupi iz tujine

Kot je bilo poudarjeno v sporočilu o analizi vrzeli pri naložbah v obrambo in nadaljnjih korakih, če bi vse države članice od leta 2006 do leta 2020 za obrambo porabile 2 % svojega BDP, pri čemer bi 20 % namenile naložbam, bi tako zagotovile približno dodatnih **1,1 bilijona EUR za obrambo**, od tega približno 270 milijard EUR za naložbe.

Leta 2022 so se obrambni izdatki držav članic že osmo leto zapored povečali in dosegli znesek 240 milijard EUR⁷. **Od začetka ruske vojne agresije do junija 2023 je bilo 78 % nabav držav članic EU za obrambo opravljenih zunaj EU**, in sicer 63 % samo iz ZDA⁸.

⁷ V primerjavi z rekordno nizkim zneskom 171 milijard EUR leta 2014. Glej ključne ugotovitve in analizo v okviru podatkov Evropske obrambne agencije o obrambi za leto 2022.

⁸ Jean-Pierre Maulny, *The Impact of the War in Ukraine on the European Defence Market* (Vpliv vojne v Ukrajini na evropski obrambni trg), IRIS, september 2023, [19 ProgEuropeIndusDef JPMaulny.pdf \(iris-france.org\)](#).

Med letoma 2021 in 2022 se je javno naročanje nove opreme povečalo za 7 %, vendar je bilo skupnemu javnemu naročanju obrambne opreme EU v letu 2022 namenjenih **samo 18 %** skupne porabe za opremo⁹, **kar je veliko manj od sedanje skupne referenčne vrednosti 35 %, ki so jo določile države članice**¹⁰.

1.2. Za obrambno pripravljenost je potrebna močna, odzivna in inovativna EDTIB

Kot je poudarjeno v strateškem kompasu ter izjavi voditeljev in voditeljic držav in vlad EU iz Granade¹¹, je za okrepitev obrambne pripravljenosti EU in njenih naložb v zmogljivosti potrebna močna, prožna in odporna tehnološka in industrijska baza.

EDTIB je bistven sestavni del zagotavljanja varnosti in blaginje naših družb danes in v prihodnosti. Odzivna in konkurenčna EDTIB je temelj vsake verodostojne evropske vloge pri lastni obrambi in varnosti.

Za pripravljenost obrambne industrije EU danes in v prihodnosti so potrebne javne in zasebne naložbe v celotnem spektru potreb, da se omogoči pravočasno in dovolj obsežno odzivnost obrambne industrije na potrebe držav članic. Nenehno je treba posvečati pozornost inovacijam, hkrati pa je treba zagotoviti odpornost na zunanje pretese in motnje.

Okvir 2: EDTIB danes: velik potencial, ki ga je treba še bolj izkoristiti

Tehnološko in industrijsko bazo obrambe Unije danes sestavlja kombinacija velikega nabora glavnih izvajalcev, med katerimi so podjetja s srednje veliko tržno kapitalizacijo ter veliko število malih in srednjih podjetij (MSP).

Poleg vodilnih v Evropi, ki proizvajajo vrhunske napredne sisteme ter imajo večinoma sedež v peščici držav članic, ima nič manj pomembno vlogo kopica manjših, vendar pogosto ključnih proizvajalcev platform, dobaviteljev opreme, proizvajalcev potrošnega materiala, kot je strelivo, poddobaviteljev in nižnih proizvajalcev, **razpršenih po vsej EU**.

Kartiranje industrije, ki ga je opravila projektna skupina za skupna javna naročila za obrambo, je pokazalo, da se glavni proizvajalci 46 najnujnejših proizvodov nahajajo v 23 državah članicah.

EDTIB je z ocenjenim **letnim prometom v višini 70 milijard EUR** in velikim obsegom izvoza (več kot 28 milijard EUR v letu 2021) konkurenčna na svetovni ravni. Ocenjuje se, da zaposluje približno **500 000 zaposlenih**¹².

Kljub splošni konkurenčnosti EDTIB je zmožnost, da se v celoti izkoristi njen potencial, ogrožena zaradi več let premajhnih naložb, čeprav je bil v zadnjih letih dosežen napredek. To je posledica političnih in proračunskih odločitev držav članic v zadnjih desetletjih in v drugačnih geopolitičnih razmerah, da se mirovna dividenda nameni drugim družbenim

⁹ Usklajeni letni pregled na področju obrambe za leto 2022.

¹⁰ Določil jo je ministrski usmerjevalni odbor EDA leta 2007.

¹¹ Evropski svet, Izjava iz Granade, 6. oktober 2023.

¹² Vir podatkov: ocene SIPRI za Evropsko komisijo.

namenom. Trdovratna industrijska razdrobljenost vzdolž nacionalnih meja prav tako ovira optimalno učinkovitost naložb v obrambo. Zaradi teh trendov sta velikost obrambnega trga EU in njegova prisotnost na svetovnem prizorišču znatno manjša, kot bi lahko bila, odvisnost od tretjih držav pa večja, kar zmanjšuje sposobnost EDTIB, da deluje v skladu s svojimi zmožnostmi.

1.3. Zaradi premalo sodelovanja pri naložbah v EU EDTIB še vedno ne dosega svojega potenciala

Na zapletenem trgu, na katerem so edini kupci nacionalne vlade, države članice kljub naboru evropskih orodij in okvirov, ki so jim na voljo, še vedno premalo usklajujejo in združujejo svoje odločitve o obrambnem načrtovanju in javnem naročanju. Zato je povpraševanje še vedno organizirano predvsem vzdolž nacionalnih meja, pri čemer večina naložbenih odločitev izhaja iz domačih premislekov, in temelji na nacionalnem načrtovanju programov, pri čemer pogosto niso upoštevani širši strateški vidiki in vidiki glede učinkovitosti. Posledično in kljub nekaterim fazam konsolidacije v zadnjih desetletjih ostaja tudi stran ponudbe organizirana predvsem vzdolž nacionalnih meja, pri čemer države članice zaradi industrijskih vidikov in vidikov glede zanesljivosti dobave izberejo nacionalne rešitve, kadar je to mogoče. Rezultat je razpršena EDTIB, ki deluje na različnih, preozkih obrambnih trgih, namesto na enem, veliko večjem in povezanem trgu.

Zaradi tega je EDTIB oslABLJENA. Prvič, povpraševanje ni optimalno izraženo na kolektivni ravni. Posledica so podvajanje in zamujene priložnosti za vzajemne in usklajene naložbe v splošno potrebno opremo ali infrastrukturo. Drugič, na strani ponudbe ni spodbud k sodelovanju ali celo povezovanju, da bi zadostili učinkovitejšemu izražanju povpraševanja. Bremeni jo nepredvidljivost in to, da oddana naročila ne dosegajo kritične mase, zaradi česar se ne izkorišča ekonomija obsega. Tretjič, države članice zlasti v zadnjem času običajno kupujejo standardne proizvode od tretjih držav, s čimer zmanjšujejo domače povpraševanje ter vlagajo denar evropskih davkoplačevalcev v delovna mesta in ključne tehnologije v tujini in ne v Evropi.

Zaradi tega se mora EDTIB osredotočiti na izvoz, da bi bila sposobna preživeti, iz česar izhaja tveganje prekomernega zanašanja na naročila tretjih držav, to pa pomeni, da je lahko odzivanje na naročila držav članic v primeru kriz in s tem povezanega pomanjkanja manj prednostno od izpolnjevanja pogodb s tretjimi državami.

Zanesljivost dobave ogroža kombinacija zgoraj navedenih vzorcev. Enotni trg je postal realnost na nižjih ravneh, kjer se dobavne verige močno raztezajo čez meje. Vendar se to ne odraža v skupnem strateškem upravljanju na ravni EU, ki bi podpiralo zanesljivost dobave v kriznih scenarijih. Trend prekomernega zanašanja na dobavo iz tretjih držav dodatno ogroža zanesljivost dobave in svobodo ukrepanja v primeru kriz.

1.4. Pomoč Ukrajini pri zoperstavljanju ruski agresiji: odločilen prispevek Unije, vendar z veliko možnostmi za izboljšave

EU in njene države članice so dokazale, da so sposobne hitro mobilizirati podporo ukrajinskim oboroženim silam, tudi iz EDTIB. Od konca januarja 2024 so EU in njene države članice Ukrajini skupaj dobavile vojaško opremo v vrednosti več kot 28 milijard EUR.

Evropski mirovni instrument je Uniji omogočil, da je podprla Ukrajino v nekaj dneh po obsežni ruski invaziji februarja 2022 tako, da je državam članicam, ki so Ukrajini poslale vojaško pomoč, izplačala nadomestilo. Iz evropskega mirovnega instrumenta se

spodbujajo nadaljnje dobave smrtonosne in nesmrtonosne opreme Ukrajini. Svet se je na podlagi tristranske pobude za strelivo¹³ dogovoril o ambicioznem okviru za spodbujanje dobave in javnega naročanja artilerijskega streliva in raket zemlja-zemlja ter povečanja zmogljivosti industrije.

Prek te pobude so države članice v EU in na Norveškem naročile dodatno artilerijsko strelivo, tudi na podlagi okvirnih pogodb¹⁴, ki jih je Evropska obrambna agencija (EDA) v njihovem imenu sklenila z evropsko obrambno industrijo. Podpora Unije, zagotovljena z uredbo o podpori proizvodnji streliva (ASAP)¹⁵, povečuje in pospešuje njene zmogljivosti za podporo Ukrajini in obnavljanje nacionalnih zalog.

EDTIB je tudi dokazala, da je sposobna učinkovito ohranjati ta prizadevanja. **Od začetka vojne je povečala svojo proizvodno zmogljivost za artilerijsko strelivo za 50 %.** Že zdaj lahko proizvede milijon artilerijskih projektilov na leto in naj bi do konca leta 2024 dosegla zmogljivost več kot 1,4 milijona, do konca leta 2025 pa 2 milijona.

Poleg donacij iz zalog držav članic in javnih naročil, financiranih iz evropskega mirovnega instrumenta, je EDTIB znatno količino artilerijskega streliva priskrbelo tudi prek neposrednih pogodb z Ukrajino, kar kaže, da je sposobna prispevati k boju proti napadalnim silam.

EU je uvedla tudi nove pobude, kot je Uredba o vzpostavitvi instrumenta za okrepitev evropske obrambne industrije s skupnimi javnimi naročili (EDIRPA)¹⁶. Kljub temu je na industrijski in vladni ravni potrebno obsežno nadaljnje ukrepanje.

1.5. Od odzivanja na izredne razmere do pripravljenosti: čas za spremembo paradigme

Čas je za prehod z odzivanja na izredne razmere na strukturno obrambno pripravljenost EU v vseh časovnih okvirih. EU mora svojim državam članicam in partnericam zagotoviti razpoložljivost potrošnega materiala v potrebnem obsegu, tudi v kriznih časih, hkrati pa v prihodnjih letih poskrbeti za pravočasen razvoj in zagotavljanje vrhunskih kritičnih zmogljivosti naslednje generacije. Pri tem se upoštevajo tudi obrambne potrebe Ukrajine. Poleg tega nobena država članica ne more sama učinkovito zaščititi varnega dostopa do spornih področij, kot so kibernetika, vesolje, morje in zrak. Zato mora EU razviti svoje zmogljivosti za zagotavljanje skupnega dostopa do teh področij, in sicer s potrebnimi naložbami v rešitve na evropski ravni.

Konkurenčna EDTIB, ki prispeva k varnosti državljanov Unije, pomeni industrijski sektor, ki lahko ohranja svojo tehnološko odličnost ter hkrati zagotavlja, kar je potrebno, kadar je potrebno, in sicer brez omejitev, ki izhajajo iz prevelikih zunanjih odvisnosti ali ozkih

¹³ Skupno javno naročilo in dobava streliva za Ukrajino, Bruselj, 20. marec 2023, 7632/23, [pdf \(europa.eu\)](#).

¹⁴ Do današnjega dne je EDA z evropsko industrijo podpisala 60 okvirnih pogodb.

¹⁵ Uredba (EU) 2023/1525 o podpori proizvodnji streliva (ASAP) (UL L 185, 24.7.2023, str. 7).

¹⁶ Uredba (EU) 2023/2418 o vzpostavitvi instrumenta za okrepitev evropske obrambne industrije s skupnimi javnimi naročili (EDIRPA) (UL L, 2023/2418, 26.10.2023).

grl¹⁷. Ključna je industrija, ki vlaga v nove zmogljivosti in je pripravljena na prehod na „vojni“ gospodarski model, kadar koli je potreben.

To pomeni skupno javno in zasebno sodelovanje. EU je pripravljena podpreti države članice in EDTIB z zmanjšanjem tveganja naložb, kar bi prispevalo k ambicioznejši politiki obrambne industrije na ravni EU. Da bi to dosegli, mora Unija čim bolj povečati koristi konkurence, sodelovanja in konsolidacije. Iz istega razloga je treba ohraniti konkurenčnost EDTIB in njeno zmožnost izvoza, hkrati pa zagotoviti, da se lahko države članice popolnoma zanesejo na to, da bo njihova obrambna industrija pravočasno in v potrebnem obsegu izpolnila njihove potrebe, kadar bo ogrožena varnost državljanov EU.

Ta strategija uvaja ukrepe (i) za podporo pripravljenosti obrambne industrije EU na podlagi boljšega usklajevanja obrambnih potreb držav članic, (ii) za okrepitev EDTIB, da bi proizvajala več, in zagotovitev zanesljivosti dobave, (iii) za razvoj finančnih sredstev za podporo pripravljenosti obrambne industrije EU in (iv) za vključitev kulture pripravljenosti obrambne industrije ob (v) učinkovitem sodelovanju s partnerji. Komisija kot prvo takojšnjo pobudo predlaga novo uredbo o vzpostavitvi EDIP, da bi zagotovila neprekinjeno podporo EDTIB v sedanjem večletnem finančnem okviru, hkrati pa preizkusila nove oblike podpore za naslednje programske obdobje.

S predlaganim EDIP se bo s časovnega vidika in z vidika obsega razširila podpora konkurenčnosti EDTIB, ki jo zagotavljata EDIRPA in ASAP. EDIP bo spodbujal sodelovanje v fazi javnega naročanja obrambnih proizvodov, ki jih proizvaja EDTIB, podpiral industrializacijo proizvodov, ki izhajajo iz ukrepov, financiranih iz Evropskega obrambnega sklada, ali drugih okvirov sodelovanja EU, ter splošneje podpiral povečanje zmogljivosti obrambne industrije v Uniji. Poleg tega se bo z njim vzpostavil režim zanesljivosti dobave v EU, da bi se okrepili solidarnost in učinkovitost v Uniji pri odzivanju na krize.

2. POVEČANJE PRIPRAVLJENOSTI Z NALOŽBAMI: VEČJIMI, BOLJŠIMI, SKUPNIMI IN EVROPSKIMI

Uresničitev povečanja zmogljivosti obrambne industrije je na koncu odvisna od večjega obsega naročil iz držav članic, ki jih te ne morejo razpisati, če se ne povečajo proračuni za obrambo. Države članice od februarja 2022 izjemno hitro povečujejo svoje proračune (glej okvir 1). Vendar so za strukturno prilagoditev industrije EU, povečanje njene inovativnosti in konkurenčnosti, da bi se spoprijela z novimi varnostnimi razmerami, potrebne znatno večje naložbe na nacionalni in evropski ravni. Zdaj je bistveno, da Unija kot celota kar najbolje izkoristi trenutno povečanje proračunov, da bi dosegla pripravljenost obrambne industrije. V ta namen sta Komisija in visoki predstavnik/vodja EDA pripravljena podpreti države članice, da bi še naprej vlagale več, a tudi bolje, skupaj in na evropski ravni.

2.1. Boljše naložbe

Boljše vlaganje pomeni usmerjanje naložb v najpomembnejša področja, preprečevanje podvajanja in povečanje učinkovitosti. Za to je potrebno okrepljeno usklajevanje naložbenih načrtov in prizadevanj držav članic.

¹⁷ EDTIB bi koristil odpornejši enotni trg EU, ki bi se zagotovil z izvajanjem ukrepov, zlasti v času krize, določenih v sporočilu Posodobitev nove industrijske strategije iz leta 2020: močnejši enotni trg za okrevanje Evrope (COM(2021) 350 final).

2.1.1. *Nova skupna funkcija za načrtovanje in javna naročila*

Kot je bilo napovedano v skupnem sporočilu o analizi vrzeli pri naložbah v obrambo in nadaljnjih korakih, se bodo s strukturiranim pristopom k načrtovanju in javnemu naročanju povečali preglednost, usklajevanje in doslednost med državami članicami ter med njimi in institucijami EU. S tem pristopom se bodo dopolnile in racionalizirale obstoječe pobude na področju zmogljivosti, industrije, raziskav in obrambne infrastrukture, kar bo omogočilo boljše in skupno prednostno razvrščanje ter trajna prizadevanja za sodelovanje.

Odbor za pripravljenost obrambne industrije (v nadaljnjem besedilu: odbor) bo v različnih sestavah povezoval države članice, visokega predstavnika/vodjo EDA in Komisijo (1) za izvajanje skupne funkcije EU za obrambno načrtovanje in javna naročila, predvidene v skupnem sporočilu o analizi vrzeli pri naložbah v obrambo, ter (2) v podporo izvajanju EDIP.

Za izvajanje **skupne funkcije EU za obrambno načrtovanje in javna naročila** bo odbor na podlagi uspešnega dela projektne skupine za skupna javna naročila za obrambo vzpostavil forum, ki ga skličeta Komisija in visoki predstavnik/vodja EDA, za razpravo o opredeljenih prednostnih nalogah na ravni EU in njihovo izpopolnitev, brez poseganja v njune vloge in odgovornosti. V tej sestavi, ki se določi s to strategijo, odbor podpira tudi usklajevanje in preprečevanje podvajanja med načrti držav članic za javna naročila ter zagotavlja strateške smernice za učinkovitejše usklajevanje povpraševanja in ponudbe. V zvezi s tem bi moralo delo v okviru odbora državam članicam omogočiti enotno razumevanje sestave EDTIB in spodbujati splošno ozaveščenost o proizvodnih zmogljivostih v Uniji. Na podlagi konsolidiranega pregleda sedanjih industrijskih zmogljivosti bi morali člani, ki se sestajajo v okviru odbora, oceniti proizvodne zmogljivosti, potrebne za izpolnitev ugotovljenih potreb po javnih naročilih, in predlagati ustrezne proizvodne cilje obrambne industrije, zlasti za najbolj kritične zmogljivosti.

Kar zadeva skupno funkcijo EU za obrambno načrtovanje in javna naročila, bosta sestanke v okviru odbora pripravila in jim sopredsedovala Komisija in visoki predstavnik/vodja EDA.

Da bi se **podprlo izvajanje programa EDIP, bo odbor uradno ustanovljen v okviru uredbe o EDIP**, zlasti zato, da bi se zagotovila zanesljivost dobave na ravni EU, pa tudi zaradi obveščanja o različnih podpornih ukrepih za EDTIB, razvitih v okviru EDIP, in pomoči pri njihovem izvajanju. V tej sestavi bo odboru predsedovala Komisija v sodelovanju z Evropsko službo za zunanje delovanje (ESZD) in Evropsko obrambno agencijo (EDA).

Za zagotovitev učinkovitega sodelovanja med vlada in industrijo ter vzpostavitev tesnejšega dialoga in vključevanja **bo ustanovljena skupina evropske obrambne industrije** na visoki ravni, ki bo dopolnila navedena prizadevanja. Ta skupina se bo sestajala v posebnih sestavah (npr. glede na posamezne sektorje), odvisno od obravnavanega vprašanja, in bo delovala kot privilegiran sogovornik odbora, ki se bo posvetoval z industrijo in povečal skladnost med načrti držav članic in tem, kaj lahko zagotovi EDTIB, brez poseganja v veljavna pravila o konkurenci iz Pogodbe o delovanju Evropske unije.

2.1.2. *Od strateškega načrtovanja do projektov skupnega interesa*

Ena od vlog odbora, ki bo opravljal novo skupno funkcijo za načrtovanje in javna naročila na ravni EU, bo **skupna opredelitev možnih projektov skupnega interesa, s katero bi**

se usmerjali prizadevanja in programi financiranja EU. Nova funkcija za načrtovanje in javna naročila bo temeljila na obstoječih instrumentih in pobudah, zlasti načrtu za razvoj zmogljivosti, usklajenem letnem pregledu na področju obrambe (CARD) in stalnem strukturnem sodelovanju (PESCO).

Da bi Unija povečala svojo obrambno pripravljenost v sedanjih varnostnih razmerah, bi morala v okviru prednostnih nalog EU na področju razvoja zmogljivosti opredeliti **evropske obrambne projekte skupnega interesa**, v katere je treba usmeriti prizadevanja in vire. Z večjimi, boljšimi, skupnimi in evropskimi naložbami bodo lahko države članice kar najbolj povečale učinek svojih naložb pri razvoju in upravljanju zmogljivosti celotnega spektra. To bo prispevalo k varnemu dostopu do strateških področij in spornih prostorov, vključno z razvojem ustreznih sistemov, ki bi služili kot evropska obrambna infrastruktura skupnega interesa in uporabe. To pa bi prispevalo k zagotavljanju razpoložljivosti strateških spodbujevalcev, potrebnih za misije in operacije, pa tudi za zmogljivost EU za hitro napotitev.

EU bi morala do leta 2035 vzpostaviti projekte za zmogljivosti, ki so po naravi evropske, ali pa bi morala te projekte že precej razviti. Če bi se države članice strinjale, bi te zmogljivosti lahko vključevale: zmogljivosti, povezane z integrirano evropsko zračno in raketno obrambo (katere kritičnost je bila potrjena med neizzvano vojaško agresijo Rusije proti Ukrajini), zavedanje o razmerah v vesolju, mrežo kibernetičnih obrambnih zmogljivosti, sorazmernih s potrebo po učinkoviti zaščiti Unije, ter ustrezno dimenzionirana pomorska in podvodna zaščitna sredstva.

2.2. Skupne naložbe

Večje skupne naložbe so pogoj za močnejšo obrambno pripravljenost EU. Države članice morajo tesneje sodelovati v celotnem življenjskem ciklu zmogljivosti, in sicer že v fazah raziskav, razvoja in javnega naročanja. Instrumenti za opredelitev prednostnih nalog na področju zmogljivosti (načrt za razvoj zmogljivosti) in priložnosti za sodelovanje (usklajeni letni pregled na področju obrambe) so že vzpostavljeni. Nujno je treba zagotoviti njihovo učinkovito uporabo za načrtovanje konkretnih obrambnih zmogljivosti, vlaganje vanje in nazadnje izvajanje teh zmogljivosti.

2.2.1. Skupno javno naročanje kot pravilo, kadar je to ustrezno: razširitev intervencijske logike, razvite v okviru instrumenta EDIRPA

Za nadaljnje prispevanje k učinkovitemu izražanju povpraševanja v podporo konkurenčnosti EDTIB **Komisija predlaga razširitev intervencijske logike EDIRPA** ter okrepitev podpore skupnemu javnemu naročanju obrambnih proizvodov, ki izhajajo iz EDTIB. Ta sklop programa EDIP bo izravnal finančne stroške, povezane s kompleksnostjo sodelovanja, ki presegajo najnujnejše in najbolj kritične obrambne proizvode, s čimer se bo razširilo intervencijsko področje EDIRPA.

Sklop za podporo skupnemu javnemu naročanju v okviru EDIP bo na podlagi sodelovanja prispeval k pospešitvi prilagajanja industrije strukturnim spremembam. Poleg tega bo spodbujal solidarnost med državami članicami, saj jim bo omogočil, da povečajo učinkovitost javne porabe ter prispevajo k interoperabilnosti in zamenljivosti.

Komisija in visoki predstavnik/vodja EDA **bosta merila napredek**, dosežen pri konsolidaciji povpraševanja na področju obrambe po sprejetju te strategije. Skupne raziskave in razvoj v zvezi z obrambno opremo ter nabava obrambne opreme bi morali v EU postopoma postati pravilo.

Državam članicam do danes **ni uspelo doseči** referenčne vrednosti, o kateri so se prvič dogovorile leta 2007, in sicer da bodo 35 % skupnega proračuna za opremo namenile evropskemu sodelovanju pri nabavi opreme¹⁸.

Za vzpostavitev trajnega in dolgoročnega povpraševanja pri EDTIB se državam članicam predlaga uresničitev cilja, da **do leta 2030 na podlagi sodelovanja nabavijo vsaj 40 % obrambne opreme**.

Z uresnitvijo tega cilja bodo sedanje in prihodnje dodatne naložbe držav članic v obrambo zagotovile učinkovitejše rezultate, s čimer bodo odločno okrepile odpornost in varnost EU. Zaradi znatnih spodbud, ki jih na ravni EU zagotavljata EDIRPA in EDIP, skupaj z izkušnjami v okviru evropskega mirovnega instrumenta ter večjim občutkom potrebe, nujnosti in solidarnosti, ki izhajajo iz trenutnih geopolitičnih razmer, je to ključno in realistično.

2.2.2. *Bolj sistematično ukrepanje v podporo interoperabilnosti in zamenljivosti*

Izkušnje Ukrajine v boju proti neupravičeni ruski agresiji so pokazale koristnost interoperabilnih in zamenljivih obrambnih zmogljivosti. Spoznanja, pridobljena na bojišču, so opozorila na izzive pri uporabi več podobnih, ne pa tudi dejansko interoperabilnih ali zamenljivih oborožitvenih sistemov, vključno s strelivom enakega kalibra, proizvedenim v različnih državah članicah. Poleg tega, da je to velik operativni izziv, zmanjšuje konkurenčnost in ekonomijo obsega ter s tem omejuje delovanje notranjega trga. Temeljni vzroki sedanjih in nevzdržnih omejitev v zvezi s tem so vprašanja, povezana z nacionalnimi zahtevami, uvajanjem standardov in certificiranjem. Za odpravo razdrobljenosti trga so enako pomembni trije elementi: skupne zahteve, ki jih opredelijo države članice, uporaba obstoječih standardov ali oblikovanje novih ter večje vzajemno priznavanje certifikatov.

Okvir 3: Neoptimalne tehnične zahteve, standardi in certifikati ogrožajo obrambno pripravljenost EU

Pretekla evropska programa sodelovanja je prepogosto ovirala nagnjenost držav članic k **pretiranemu naročanju po meri in preveliki uporabi nacionalnih zahtev, ki izhajajo iz nacionalnih postopkov načrtovanja zmogljivosti**. Splošna posledica je bilo več različic iste zmogljivosti, zvišanje stroškov raziskav in razvoja, javnega naročanja in vzdrževanja, neoptimalna uporaba dobavnih verig in s tem povezane zamude ter manjše možnosti za skupno usposabljanje, logistiko in druge priložnosti za sodelovanje.

Čeprav lahko stroga standardizacija prispeva k odpravi teh težav, je veliko dokazov, da samo standardi ne morejo v celoti preprečiti težav z interoperabilnostjo in zamenljivostjo. Kljub sporazumom o standardizaciji (STANAG), sprejetim v okviru Nata, **je prostovoljna uporaba teh standardov še vedno problematična**. Drug izziv izhaja iz dejstva, da sedanji dogovorjeni standardi pogosto ne zagotavljajo v zadostni meri potrebne dejanske interoperabilnosti in zamenljivosti v operativnem smislu, saj ne zajemajo vseh obrambnih sistemov niti sistematično niso dovolj podrobni.

Prav tako **je treba še vedno obravnavati vprašanje certificiranja**. Certifikate zdaj izdajajo namenski organi na nacionalni ravni in niso vzajemno priznani, pogosto zaradi varnostnih protokolov, kar dejansko povzroča razdrobljenost trga in ovira logistiko.

¹⁸ Določil jo je ministrski usmerjevalni odbor EDA leta 2007.

Obrambni standardi so ključen dejavnik, ki omogoča interoperabilnost materiala in opreme, ki ju uporabljajo oborožene sile. EU zlasti z dejavnostmi, ki jih izvaja EDA, podpira države članice pri opredelitvi zahtev za standardizacijo in uporabi standardov v okviru skupnih projektov, pri čemer se v glavnem opira na sporazume STANAG.

Številni projekti Evropskega obrambnega sklada že podpirajo večjo standardizacijo opreme na ravni EU, da bi zagotovili interoperabilnost in zamenljivost znotraj katere koli koalicije. Zato se pri Evropskem obrambnem skladu od držav članic zahteva, da s postopkom usklajevanja razpisov, v katerem lahko sodelujejo vse države članice, opredelijo skupne funkcionalne zahteve. Nadaljnja prizadevanja bi bilo treba osredotočiti na spodbujanje uporabe najpogostejših obstoječih standardov pri proizvodnji in javnem naročanju orožja, pri čemer bi se bilo treba opreti na obstoječe pobude in jih dopolnjevati. Nadaljnje delo bi moralo temeljiti zlasti na evropskem referenčnem sistemu obrambnih standardov (EDSTAR), ki ga upravlja EDA in v katerem so opredeljeni standardi dobre prakse v podporo programom, organizacijam in agencijam. EDSTAR dopolnjuje Natove sporazume STANAG, njegov cilj pa je optimizirati uspešnost, učinkovitost in interoperabilnost uporabe standardov za obrambne in varnostne proizvode in storitve. S programi in orodji EU za obrambno industrijo bi bilo treba nadalje spodbujati in prednostno obravnavati projekte, ki prispevajo k standardizaciji in usklajevanju zahtev.

Komisija bo zato v okviru svojih programov za obrambno industrijo in zlasti Evropskega obrambnega sklada **spodbujala uporabo dogovorjenih civilnih** – v skladu s strategijo EU za standardizacijo¹⁹ – ali **obrambnih standardov, kot so Natovi sporazumi STANAG**.

Certificiranje se lahko opredeli kot uradno priznanje, da oprema izpolnjuje veljavne zahteve, ki zagotavljajo, da se lahko uporablja brez večje nevarnosti za upravljavce. Kadar bi lahko oprema znatno ogrozila življenje upravljavcev opreme, države članice v obrambnem sektorju zagotovijo zaščitne ukrepe tako, da organe (običajno agencije na ministrstvih za obrambo) pooblastijo, da certificirajo opremo, preden se lahko uporabi. Ker certifikati niso vzajemno priznani, proizvoda ni mogoče ponuditi na celotnem določenem trgu, niti znotraj EU.

Da bi obravnavali vprašanja, povezana s certificiranjem, **bo Komisija podprla tudi dejavnosti hitrega navzkrižnega certificiranja**, po potrebi vključno s povezanim preskušanjem. Tako navzkrižno certificiranje se prostovoljno že izvaja v sektorju plovnosti v okviru EDA. Agencija si bo prizadevala tudi za nadaljnje olajševanje drugih dejavnosti certificiranja, preskušanja in ocenjevanja. Zlasti bi okrepitev dela EDA na področju obrambnega preskušanja in ocenjevanja olajšala usklajevanje dejavnosti preskušanja, namenjenih zagotavljanju navzkrižnega certificiranja podobne opreme na vseh platformah.

Poleg tega Komisija predlaga, da se v posebnih okoliščinah v času krize omogoči vzajemno priznavanje nacionalnih certifikatov v skladu z določbami EDIP.

2.2.3. *Na poti k trdnim programom sodelovanja na področju oboroževanja v celotnem življenjskem ciklu: struktura za evropske oborožitvene programe kot novo močno orodje*

Države članice se v okviru svojih programov sodelovanja na področju oboroževanja spoprijemajo z velikimi izzivi. Večinoma so ti programi ustanovljeni priložnostno, njihovo

¹⁹ Strategija EU za standardizacijo, COM(2022) 31 final.

izvajanje pa ogroža to, da primanjkuje orodij, ki bi bila sorazmerna z njihovo kompleksnostjo. Zaradi tega pogosto prihaja do zamud in prekoračitev stroškov. Čeprav sta Evropski obrambni sklad in PESCO ponudila spodbude in okvire za izboljšanje tega stanja, je treba dodatno spodbuditi in okrepiti zavezanost držav članic sodelovanju v celotnem življenjskem ciklu obrambnih zmogljivosti. Da bi to dosegli, **bo Komisija dala na voljo nov pravni okvir – strukturo za evropske oborožitvene programe (SEAP)** – kot sredstvo za podporo obrambnemu sodelovanju in njegovo krepitev, tudi v okviru PESCO, če se države članice tako dogovorijo.

V tem novem pravnem okviru bodo imele države članice koristi od standardiziranih postopkov za začetek in upravljanje programov sodelovanja na področju obrambe. Države članice bodo lahko pod posebnimi pogoji izkoristile višjo stopnjo financiranja v okviru EDIP ter poenostavljene in usklajene postopke javnega naročanja. Kadar imajo države članice v okviru programa SEAP (ki deluje kot mednarodna organizacija) v skupni lasti nabavljeno opremo, so lahko **upravičene do oprostite plačila DDV**. Poleg tega **bo EDIP zagotovil bonus** za proizvode, razvite in nabavljene v okviru SEAP, če se zadevne države članice dogovorijo o skupnem pristopu k izvozu za obrambo. Status mednarodne organizacije bo državam članicam omogočil, da po želji izdajajo dolžniške instrumente za zagotovitev dolgoročnega načrta financiranja oborožitvenih programov. Čeprav Unija ne bi bila odgovorna za dolg, ki bi ga izdale države članice, bi se lahko s prispevki v okviru EDIP za delovanje SEAP izboljšali pogoji za financiranje oborožitvenih programov, ki so upravičeni do podpore Unije, s strani držav članic.

To novo orodje bo tudi prispevalo k povečanju prizadevanj držav članic za sodelovanje v skladu s prednostnimi nalogami na področju zmogljivosti, o katerih so se države članice dogovorile v okviru skupne zunanje in varnostne politike (SZVP), zlasti prek načrta za razvoj zmogljivosti. Olajšati in podpreti bi moralo tudi izvajanje projektov PESCO ter prispevati k izpolnjevanju bolj zavezujočih zavez, ki so jih sprejele sodelujoče države članice. V okviru strateškega pregleda PESCO, ki poteka, bi lahko visoki predstavnik sodelujočim državam članicam priporočil, naj okrepijo bolj zavezujoče zaveze v zvezi z EDTIB in razmislijo o morebitnih novih zvezah, zlasti glede skupnih javnih naročil iz EDTIB, v skladu z ambicijami sedanje strategije. Te bi se lahko upoštevale tudi pri oblikovanju in izvajanju projektov PESCO.

Kot je opisano v oddelku 3 tega skupnega sporočila, bi se lahko s programom SEAP podprl tudi razvoj prototipov, ki izhajajo iz skupnih ukrepov na področju raziskav in razvoja, financiranih iz Evropskega obrambnega sklada, za industrijsko proizvodnjo.

2.3. Evropske naložbe

Večje, boljše in skupne naložbe bodo obrambno pripravljenost Unije povečale le, če bodo povečane naložbe, ki bodo izhajale iz večjih nacionalnih proračunov, koristile obrambni industriji Unije. Kljub temu je usmerjanje naložb držav članic v EDTIB močno odvisno od zmožnosti te baze, da dokaže, da je sposobna pravočasno in v zadostnem obsegu zadostiti povpraševanju držav članic.

Odločitve držav članic o nujnih nabavah zaradi izrazitega poslabšanja varnostnih razmer so bile sprejete ob upoštevanju dejstva, da EDTIB še vedno ovira omejena proizvodna zmogljivost, prilagojena času miru. Porast nabav je koristil predvsem industriji zunaj EU. Pravočasna in dovolj obsežna razpoložljivost je zato nov parameter konkurenčnosti EDTIB in varnosti Unije, zlasti v obdobjih povečanih varnostnih napetosti.

Zaradi okrepiteve tega trenda so se povečale obstoječe odvisnosti ali ustvarile nove, kar je omejilo potencialno pozitivno dinamiko povečanih naložb, ki bi okrepila EDTIB. Obseg nabav v EU prek ameriškega programa prodaje vojaške opreme v tujino (Foreign Military Sales) se je med letoma 2021 in 2022 povečal za 89 %²⁰. Poleg tega so na trg EU vstopili novi proizvajalci orožja iz drugih tretjih držav. Ta trend ogroža konkurenčnost EDTIB, z denarjem davkoplačevalcev EU pa se ustvarjajo delovna mesta v tujini, zato ga je treba obrniti.

V ta namen si Komisija v sodelovanju z visokim predstavnikom/vodjo EDA prizadeva vzpostaviti **evropski mehanizem za prodajo vojaške opreme**, s katerim bi se olajšala razpoložljivost obrambnih proizvodov iz EDTIB in povečala ozaveščenost o tej razpoložljivosti. Predlog Komisije je preizkusiti tak mehanizem s pilotnim projektom v okviru EDIP, nato pa skupaj z državami članicami in industrijo vzpostaviti celovit mehanizem od leta 2028 naprej. Pilotni mehanizem bo razdeljen na štiri stebre: (1) katalog obrambnih proizvodov, (2) finančno podporo za oblikovanje naborov obrambnih zmogljivosti, ki bodo hitro na voljo, (3) določbe za olajšanje postopkov javnega naročanja in (4) ukrepe za krepitev zmogljivosti za pooblaščenca za javna naročila.

Prvič, z nadgradnjo obstoječih orodij²¹ si bo Komisija v sodelovanju z visokim predstavnikom/vodjo EDA prizadevala za vzpostavitev **enotnega, centraliziranega in posodobljenega kataloga obrambnih proizvodov**, ki jih razvija EDTIB. Kriza v zvezi s strelivom, povezana z vojno v Ukrajini, je pokazala, da je imela Unija na voljo pomembno proizvodno zmogljivost, vendar se je zaradi prevladujočega podcenjevanja te zmogljivosti osredotočila zlasti na proizvajalce iz tretjih držav. Takšno napačno dojetje škodi EDTIB in bi ga bilo treba popraviti. Za večjo prepoznavnost rešitev, oblikovanih v EU, bo Komisija v tesnem sodelovanju z visokim predstavnikom/vodjo EDA zagotovila enotno kontaktno točko, ki bo omogočala opredelitev obrambnih proizvodov, ki jih proizvaja EDTIB. Ta katalog bo prostovoljno dopolnjevala industrija, in sicer prek namenskih razpisov za prijavo interesa.

Drugič, Komisija bo podprla oblikovanje **združenih sredstev za pripravljenost obrambne industrije**, da bi se povečala razpoložljivost in pospešila dobava obrambnih proizvodov, izdelanih v EU. Zaradi proizvodnje v omejenih količinah za manjše nacionalne trge je naša industrija v slabšem konkurenčnem položaju v primerjavi z akterji iz tretjih držav. Čeprav imajo proizvajalci v EU podoben ali krajši čas dobave v primerjavi s proizvajalci zunaj EU, so lahko proizvodi iz tretjih držav, ki so pogosto takoj dostopni v okviru obstoječih zalog zunaj EU, hitreje na trgu, zaradi česar so te rešitve iz tretjih držav privlačnejše. Komisija predlaga, da se v okviru EDIP finančno podpira nakup dodatnih količin obrambnih zmogljivosti, za katere so se države članice odločile, da jih bodo skupaj naročile v okviru SEAP. To bi omogočilo oblikovanje strateških rezerv, ki bi se lahko hitro dale na voljo dodatnim strankam, s čimer bi se vzpostavil privlačen meddržavni sistem. Upravljanje uporabe opreme v rezervi bodo vzpostavile tiste države članice, ki bodo del SEAP.

Tretjič, Komisija predlaga uvedbo **standardne ureditve, ki bi se uporabljala za prihodnje pogodbe na področju obrambe in okvirne sporazume** s proizvajalci s sedežem v EU. Pravo EU državam članicam že omogoča, da svoje pogodbe in okvirne sporazume odprejo drugim državam članicam, če je ta možnost predvidena od začetka

²⁰ Center for International Policy (Center za mednarodno politiko), Security Assistance Monitor (Pregled varnostne pomoči), [securityassistance.org](https://www.securityassistance.org).

²¹ Kot je podatkovna zbirka EUCLID Evropske obrambne agencije.

postopka za oddajo javnega naročila. Vendar države članice to možnost uporabljajo zelo redko. Zato so javna naročila drugih držav članic na podlagi takih pogodb in okvirnih sporazumov zelo omejena. Za strukturno izboljšanje tega stanja bi se s to standardno ureditvijo določilo, da **se lahko pogodba na področju obrambe/okvirni sporazum odpre** za katero koli drugo državo članico pod enakimi pogoji, kot veljajo za državo članico, ki je oddala naročilo (ob soglasju zadevnih držav članic), razen če je izrecno določeno drugače. Poleg tega se glede na prakso držav članic od začetka obsežne ruske vojne agresije proti Ukrajini zdi nujno, da se državam članicam omogoči, da uporabijo obstoječe nacionalne okvirne pogodbe s proizvajalci s sedežem v EU tudi za nabavo dodatnih količin v imenu drugih (okvir vodilne države). Zato Komisija predlaga, da se v okviru EDIP **podaljša začasno odstopanje od Direktive 2009/81/ES**, kot je določeno v uredbi o ASAP. Na podlagi te „klavzule o industrijski solidarnosti“ bi lahko države članice izkoristile pogodbe drugih držav članic, zmanjšale svoje upravno (pa tudi industrijsko) breme in pridobile opremo s krajšim rokom dobave.

Četrto, za lažje javno naročanje iz EDTIB bi lahko države članice zaprosile za podporo v okviru obstoječih instrumentov EU, kot je Instrument za tehnično podporo²², ki bi jo namenile **kreptvi upravnih zmogljivosti in izvajanju zadevnih reform**. Predvsem bi lahko nacionalne agencije držav članic za javna naročila zaprosile za podporo za poenostavitev postopkov javnega naročanja, reorganizacijo struktur upravljanja, izmenjavo informacij, izobraževanje in usposabljanje, da bi se izboljšalo skupno javno naročanje v Uniji. EDA bo še naprej podpirala to krepitev upravnih zmogljivosti z zagotavljanjem forumov za izmenjavo dobrih praks in načrtovanjem nadaljnjih ukrepov sodelovanja v okviru svoje strokovne mreže za nabavo obrambnih proizvodov.

Tako kot v primeru skupnega javnega naročanja je ključno, da lahko Komisija in visoki predstavnik/vodja EDA skupaj z državami članicami merita napredek, ki izhaja iz te strategije, in sicer na podlagi podatkov, ki jih zagotovijo države članice.

Večje naložbe v obrambo bodo svoj namen dosegle le z okrepljenim sodelovanjem, ki je osnovni pogoj za odpravo vztrajne neučinkovitosti. Da bi države članice dosegle odpornost, sorazmerno s stopnjo ogroženosti, bi morale izkoristiti vse priložnosti v okviru EDTIB, in sicer s sodelovanjem v celotnem naboru naložb in nabav. Za merjenje napredka, ki izhaja iz izvajanja te strategije, se lahko uporabita dva kazalnika.

Prvič, med letoma 2017 in 2023 se je obrambni trg EU povečal za 64 %, medtem ko se je trgovina z obrambnimi proizvodi med državami članicami le rahlo povečala in zdaj predstavlja le 15 % skupne vrednosti obrambnega trga EU²³. Ta trend je treba obrniti. Države članice so pozvane, naj zagotovijo, da **bo vrednost trgovine z obrambnimi**

²² Uredba 2021/240 z dne 10. februarja 2021 o vzpostavitvi Instrumenta za tehnično podporo (UL L 57, 18.2.2021, str. 1).

²³ Podatki iz letnih poročil in podatkovne zbirke ESZD o izvozu orožja iz držav članic EU zagotavljajo koristne informacije o trendih, ki vplivajo na evropski obrambni trg in industrijo. Omogočajo zlasti merjenje intenzivnosti trgovinskih tokov znotraj EU, kar kaže na intenzivnost čezmejnega javnega naročanja končnih proizvodov in čezmejnih tokov v dobavnih verigah EDTIB. Kar zadeva javna naročila držav članic za obrambo, se podatki o poreklu proizvodov dejansko ne zbirajo centralizirano. Službe Komisije bodo skupaj z ESZD in EDA sodelovale z državami članicami pri razvoju metodologije za merjenje deleža javnih naročil iz EDTIB v primerjavi z deležem javnih naročil v korist subjektov iz tretjih držav.

proizvodi znotraj EU do leta 2030 predstavljala vsaj 35 % vrednosti obrambnega trga EU.

Poleg tega najnovejši podatki kažejo, da je bilo od leta 2022 skoraj 80 % naložb držav članic v obrambo izvedenih pri dobaviteljih, ki niso iz EU, v primerjavi s približno 60 % pred vojno. Čeprav je to zaskrbljujočo preusmeritev mogoče upravičiti z nujnostjo, jo je mogoče odpraviti z večjo preglednostjo in konkretnim napredkom v zvezi z razpoložljivostjo in roki dobave proizvodov iz EDTIB.

Da bi uresničile skupne ambicije iz te strategije, bi morale države članice obrniti sedanji trend in najprej postopoma dvigniti raven javnih naročil iz EDTIB na raven pred vojno ter jo potem čim bolj povečati. **Države članice so spodbujene k stalnemu napredovanju, da bi do leta 2030 vsaj 50 % svojih naložb v obrambo namenile javnim naročilom znotraj EU, do leta 2035 pa 60 %²⁴.**

S spremembo sedanjih trendov in izpolnjevanjem teh meril bi občutno povečali odpornost Unije in varnost naših državljanov. Z dodatno podporo evropskemu sodelovanju, ki jo zagotavljata EDIP in Evropski obrambni sklad ter programi, ki ju bodo nasledili od leta 2028, skupaj z močno politično voljo in zavezanostjo držav članic, so ta merila realistična in uresničljiva.

Nadaljnji koraki:

Da bi državam članicam pomagali pri večjih, boljših, skupnih in evropskih naložbah, bosta Komisija in visoki predstavnik/vodja EDA:

- vzpostavila novo **skupno funkcijo za načrtovanje in javna naročila**, pri čemer bosta ustanovila odbor za pripravljenost obrambne industrije in skupino na visoki ravni za evropsko obrambno industrijo s posvetovalno vlogo.

Komisija predlaga, da se:

- **v okviru EDIP razširi logika EDIRPA** glede podpore sodelovanju pri javnem naročanju proizvodov iz EDTIB;
- v okviru EDIP v času krize omogoči **hitro vzajemno priznavanje certificiranja**;
- državam članicam da na voljo nov pravni okvir, tj. **strukturo za evropske oborožitvene programe (SEAP)**, da se okrepi obrambno sodelovanje ob popolnem dopolnjevanju z okvirom PESCO;
- postopno oblikuje **evropski mehanizem za prodajo vojaške opreme**, ki bo namenjen spodbujanju pravočasne razpoložljivosti opreme EU v zadostnem obsegu;
- v okviru programa EDIP uvedejo **evropski obrambni projekti skupnega interesa**, ki bodo na ravni EU prispevali k zagotavljanju in zaščiti prostega dostopa Unije in držav članic do spornih področij, kot so kibernetika, vesolje, zrak in morje, ter k izvajanju prednostnih nalog EU na področju razvoja zmogljivosti.

²⁴ Komisija je v sporočilu o analizi vrzeli pri naložbah v obrambo na podlagi znanstvene publikacije D. Fiotta (z uporabo podatkov o uvozu/izvozu ameriškega ministrstva za zunanje zadeve) navedla, da je bilo med letoma 2007 in 2016 več kot 60 % proračuna za evropska javna naročila za obrambo porabljenih za uvoz vojaških proizvodov iz držav zunaj EU. Kot je navedeno v okviru 1, je bilo v obdobju od začetka ruske vojne agresije do junija 2023 78 % nakupov držav članic EU na področju obrambe opravljenih zunaj EU, pri čemer so samo ZDA predstavljale 63 % tega deleža.

Poleg tega bo visoki predstavnik:

- državam članicam, vključenim v PESCO, v okviru strateškega pregleda PESCO za obdobje 2023–2025 priporočil, naj **okrepijo bolj zavezujoče zaveze v zvezi z EDTIB** (ali razmislijo o morebitnih novih zvezah) in uporabijo projekte PESCO za izpolnitev ambicij te strategije.

3. ZAGOTAVLJANJE RAZPOLOŽLJIVOSTI: ODZIVNA EDTIB V VSEH OKOLIŠČINAH IN VSAKEM ČASOVNEM OKVIRU

EU se že lahko zanese na splošno konkurenčno in vrhunsko EDTIB. Vendar je v izjemno spremenjenih geopolitičnih razmerah, v katerih morajo EU in njene države članice prevzeti odgovornost za varnost svojih državljanov, partnerstvo z bolj odzivno in odpornejšo EDTIB pomembnejše kot kdaj koli prej. Ustvariti je treba namreč pogoje, v katerih bo lahko industrija EU pravočasno in v zadostnem obsegu zadostila povpraševanju držav članic. Čeprav so države članice odgovorne za oddajo dokončnih in dolgoročnih naročil, ki obrambni industriji zagotovijo potrebno tržno predvidljivost, je Komisija pripravljena podpreti ta prizadevanja na podlagi svojih pooblastil in ustreznih programov.

3.1. Podpiranje hitrejšega odzivanja in vsestranskega prilagajanja nujnim potrebam

Kot je jasno razvidno iz ruske vojaške agresije proti Ukrajini, sta varnost Unije in njena zmožnost, da učinkovito podpre svoje partnerje, odvisni od njene zmogljivosti za hitro mobilizacijo obrambne opreme. Ker bo stopnja ogroženosti v bližnji prihodnosti verjetno ostala visoka, mora biti EDTIB sposobna zagotoviti vse, kar je potrebno, v ustreznih količinah, na pravih mestih in ob pravem času. Da bi to dosegli, mora EDTIB spremeniti paradigmo in sprejeti več tveganj, da bi se bolj odzivala na potrebe vseh držav članic.

Z mobilizacijo EDTIB bi bilo treba povečati odpornost in zanesljivost dobave po vsej Evropi, pri tem pa v celoti upoštevati posebne potrebe tistih držav članic, ki so objektivno najbolj neposredno izpostavljene tveganju uresničitve konvencionalnih vojaških groženj. V ta namen je treba z nadaljnjimi naložbami v vojaško mobilnost odpraviti tudi ozka grla za hiter, učinkovit in neoviran pretok obrambne opreme in zmogljivosti.

EU bo pospremila to spremembo miselnosti s prispevanjem k zmanjšanju tveganj v prizadevanjih svoje obrambne industrije, da bi okrepila njeno pripravljenost s podporo povečanju proizvodnih zmogljivosti v EU na območjih, ki so jih skupaj opredelile države članice in Komisija, pri čemer bo posebno pozornost namenila MSP in malim podjetjem s srednje veliko tržno kapitalizacijo. **Komisija** v ta namen **predlaga razširitev intervencijske logike programa ASAP** na druga področja poleg streliva in raket zemlja-zemlja, da bi EU lahko pospešila produktivne naložbe v EDTIB za proizvode, ki so najbolj potrebni. Finančna podpora EU bi morala zagotoviti večji obseg proizvodnje ustrezne obrambne opreme, prispevati k skrajšanju roka za njeno dostavo ter odpraviti morebitna ozka grla in dejavnike, ki bi lahko upočasnili ali ovirali njeno dobavo in proizvodnjo. Kolikor je mogoče, bi morala ta finančna podpora spodbujati tudi čezmejna industrijska partnerstva in sodelovanje zadevnih podjetij v skupnih prizadevanjih industrije ob polnem spoštovanju ustreznih finančnih pravil in pravil konkurence.

Vendar podpora povečanju pomeni tudi, da je treba obravnavati industrijske posledice zmanjševanja, ko bo valu povpraševanja zadoščeno. Takojšnje naložbe v razvoj **objektov v stalni pripravljenosti in morebitno spremembo namena civilnih proizvodnih linij** bi

prispevale k varnosti državljanov Unije, hkrati pa ohranile prožnost proizvodnih zmogljivosti EDTIB in njeno splošno konkurenčnost.

Komisija bo prek EDIP prispevala k vzpostavljanju prostih industrijskih zmogljivosti v stalni pripravljenosti, ki omogočajo potrebno prožnost za povečanje v odziv na nujno porast povpraševanja. To bi bilo zlasti primerno, kadar bi države članice ugotovile kritično pomanjkanje ponudbe.

Mogoče bo na primer zagotoviti financiranje strojnega orodja in ustreznih stroškov osebja za zagotovitev, da lahko EDTIB s povečanjem razpoložljivosti proizvodnih zmogljivosti in hkratno posodobitvijo proizvodne tehnologije, kjer je to mogoče, v primeru večje krize v kratkem časovnem okviru množično proizvede vse, kar je potrebno. Tako bo po potrebi mogoče takojšnje povečanje proizvodnje.

Komisija bo skupaj z državami članicami proučila tudi ukrepe za hitro mobilizacijo proizvodnih linij civilne industrije za namene proizvodnje obrambne opreme in za zagotovitev, da je v takih scenarijih na voljo potrebna kvalificirana delovna sila (npr. priprava osebja v smislu varnostnega preverjanja in usposabljanja). Te učinkovite in praktične rešitve bodo omogočile, da bo proizvodnja EDTIB pripravljena na takojšnjo prilagoditev nihanju v povpraševanju držav članic.

Okvir 3. Razlog za večjo odzivnost: doseganje množične proizvodnje dronov, pomembnih za obrambo, ob upoštevanju sedanjih prizadevanj za izkoriščanje njihovega potenciala

Brezpilotni sistemi imajo odločilno vlogo na zračnem, pomorskem in kopenskem področju vojnega območja v Ukrajini, saj se pogosto uporabljajo za izvidovanje in obveščevalno dejavnost, strelno podporo in tudi kot efektorji. Ukrajina naj bi na bojišču uporabila do 10 000 zračnih dronov na mesec in vsak mesec proizvedla 40 000 novih.

Večina teh dronov je poceni potrošno blago, pogosto so to komercialni civilni droni s spremenjeno namembnostjo, ki pa lahko uničijo veliko dražjo opremo. Čeprav ne zmanjšujejo uporabnosti širokega nabora vojaških dronov za posebne namene, se je izkazalo, da imajo precejšnjo taktično in strateško vrednost.

Kljub temu, da Evropski obrambni sklad in njegovi predhodniki od leta 2017 finančno podpirajo ukrepe za raziskave in razvoj na področju obrambe v zvezi z brezpilotnimi sistemi, se lahko razvoj zmogljivosti za hitro povečanje proizvodnje in doseganje **masovne proizvodnje take opreme** glede na konflikte visoke intenzivnosti **opredeli kot ključen element obrambne pripravljenosti EU**. To bi lahko bil predmet ukrepov v okviru prihodnjega EDIP, pri čemer bi bilo treba opredeliti in odpraviti vsako kritično odvisnost ali ozko grlo. Podpora skupnemu javnemu naročanju dronov ali obrambi pred brezpilotnimi zrakoplovnimi sistemi se lahko zagotovi tudi v okviru EDIRPA.

Sistemi brezpilotnih zrakoplovov so tudi med prednostnimi potrebami Ukrajine, ki bi jih bilo morda mogoče podpreti prek evropskega mirovnega instrumenta, pri čemer bi se zagotovilo usklajevanje z delom, opravljenim v okviru koalicij zmogljivosti pri Kontaktni skupini za obrambo Ukrajine.

Komisija je 29. novembra 2022 sprejela **evropsko strategijo za drone 2.0**, v okviru katere se izvaja več vodilnih ukrepov. Poleg financiranja ustreznih ukrepov na področju raziskav in razvoja v okviru programa Obzorje Evropa in Evropskega obrambnega sklada so se začeli izvajati tudi drugi ukrepi: prvič, usklajeni razpisi, ki združujejo

financiranje iz instrumentov EU in posojila Evropske investicijske banke (EIB) v podporo novemu vodilnemu projektu o „tehnologijah v zvezi z droni“; drugič, razvoj strateškega tehnološkega kažipota za drone, da bi se opredelila prednostna področja za spodbujanje raziskav in inovacij, zmanjšale sedanje strateške odvisnosti in preprečilo nastajanje novih, ali vzpostavitev mreže EU za civilno-obrambne centre za testiranje dronov, da bi se olajšale izmenjave med civilnim in obrambnim sektorjem.

Da bi dodatno podprli vsestranskost EDTIB, Komisija predlaga, da se v okviru predlaganega EDIP vzpostavi **sklad za pospešitev preoblikovanja obrambne dobavne verige (FAST)**. Cilj sklada bo **olajšanje dostopa do dolžniškega in/ali lastniškega financiranja za MSP in mala podjetja s srednje veliko tržno kapitalizacijo**, industrializacija obrambnih tehnologij in/ali proizvodnja obrambnih proizvodov ali oblikovanje načrtov za takojšnji začetek teh dejavnosti. FAST bi lahko s posojili ali kapitalskimi naložbami omogočil ustvarjanje več proračunskih sredstev, dodeljenih pobudi EDIP.

S spodbujanjem dodatnih javnih in zasebnih naložb v podporo EDTIB bo FAST okreplil odpornost vrednostnih verig obrambne industrije Unije. Ta pobuda bi morala prispevati tudi k podpiranju razvoja ekosistema vlagateljev, ki so osredotočeni na faze rasti, vlagajo v ključne dobavitelje na področju obrambe in podpirajo širitev inovativnih obrambnih podjetij.

3.2. Prizadevanje za vodilni tehnološki položaj na področju obrambe

Ob zagotavljanju zmožnosti EU, da se z vidika proizvodnje odzove na varnostne nujne potrebe, je enako pomembno, da Evropa ohrani vodilni položaj na področju inovacij. Trajna prizadevanja na področju raziskav in razvoja so bolj kot kdaj koli prej potrebna za dolgoročno ohranjanje konkurenčnosti EDTIB, zlasti v smislu njene razpoložljivosti za izkoriščanje celotnega potenciala odličnosti njenih znanstvenikov, inženirjev in inovatorjev. Kratkoročno bi doseganje tehnoloških prebojev podprlo tudi obravnavanje sedanjih izzivov, vključno z vojno v Ukrajini.

3.2.1. Podpora inovacijam in uresničitev obrambnega potenciala MSP

Evropski obrambni sklad je s spodbujanjem in podpiranjem bolj strukturiranega in sistematičnega sodelovanja po vsej EU utrl pot bolj inovativni EDTIB ter odpiranju in evropeizaciji dobavnih verig. Vendar je ključno dodatno povečati ambicije EU za učinkovito spodbujanje inovacij na področju obrambe in pojava novih akterjev v obrambnih dobavnih verigah. Sektor mora v celoti izkoristiti hitrejše cikle civilnih inovacij za tehnologije z dvojno rabo, da bi ohranil svojo konkurenčnost in zagotovil prednost vojske na bojišču.

Da bi ostali konkurenčni, je treba zmogljivost in avtonomijo za razvoj inovativnih obrambnih proizvodov podpreti tudi s podporo raziskavam obrambnih zmogljivosti, ki bodo kos izzivom prihodnosti, tudi na področju prelomnih tehnologij. Te lahko korenito preobrazijo vojaške sile držav članic in zagotovijo ključno operativno prednost. V ta namen si mora EU prizadevati za to, da bo inovativnim podjetjem – zlasti zagonskim podjetjem, MSP, malim podjetjem s srednje veliko tržno kapitalizacijo ter raziskovalno-tehnološkim organizacijam – ponudila **prožnejše, hitrejše in učinkovitejše cikle financiranja ter omogočila boljše povezave z vojaškimi končnimi uporabniki in vlagatelji**.

Glede na navedeno se bodo z obrambnoinovacijsko shemo EU (EUDIS), ki je bila razvita v okviru Evropskega obrambnega sklada in ima proračun v višini 2 milijard EUR²⁵, v tem večletnem finančnem okviru predlagale podporne storitve za inovacije za posamezne subjekte, tudi prek povezovanja z vlagatelji, partnerji in končnimi uporabniki, ter okrepila podpora za preskušanje in potrjevanje inovativnih proizvodov in tehnologij. Prizadevala si bo za zmanjšanje birokracije, zlasti za MSP in mala podjetja s srednje veliko tržno kapitalizacijo, na primer s preučitvijo uvedbe **razpisov** za zbiranje projektnih predlogov **za stalno pripravljenost** in načinov za podporo prenosu obetavnih tehnologij iz civilnega v obrambni sektor, kjer je to ustrezno.

Stalno in intenzivno sodelovanje med Evropsko komisijo (EUDIS) in EDA (vozlišče za inovacije na področju obrambe) omogoča obrambnim inovatorjem, da v celoti izkoristijo prilagojene podporne ukrepe EU, vključno s smernicami o zahtevah glede vojaških zmogljivosti končnih uporabnikov in priložnosti za povezovanje z evropskimi obrambnimi skupnostmi. EUDIS vsako leto v tesnem sodelovanju z vozliščem za inovacije na področju obrambe podpira do 400 inovativnih zagonskih podjetij in MSP, da bi jim pomagali pri premagovanju tradicionalnih ovir za vstop.

Službe Komisije bodo po posvetovanju z EDA (vozliščem za inovacije na področju obrambe) podprle hekatone, kjer se bodo mladi inženirji in zagonska podjetja povezali in tekmovali, da bi našli najboljšo rešitev za konkretne težave na bojišču, pri čemer bodo začeli z izzivi, s katerimi se na terenu spoprijemajo ukrajinske oborožene sile. Za nadaljnjo podporo tehnološki in industrijski bazi ukrajinske obrambe bo **urad EU za inovacije v Kijevu** deloval kot most med zagonskimi podjetji in inovatorji EU ter ukrajinsko industrijo in oboroženimi silami. Pomagal bo prenašati tehnološke preboje, ki lahko vplivajo na bojišče.

Okvir 4. MSP: že v središču prizadevanj EU za podporo obrambni industriji

MSP imajo kot prožni akterji vse pomembnejšo vlogo kot ponudniki prelomnih tehnologij in inovacij v obrambni skupnosti. Komisija je zato sprejela ukrepe za podporo dejavnejšemu prispevanju MSP k raziskavam in razvoju na področju obrambe EU, zlasti z zagotavljanjem **namenskih razpisov Evropskega obrambnega sklada, namenjenih MSP**, pri čemer hkrati spodbuja njihovo sodelovanje v vseh drugih projektih. Čezmejno sodelovanje, ki vključuje MSP, je eno od meril za oddajo v okviru programa Evropskega obrambnega sklada, pri razvojnih ukrepih pa se uporabljajo finančni bonusi na podlagi stopnje sodelovanja MSP.

Na podlagi razpisov Evropskega obrambnega sklada za leti 2021 in 2022 je bilo 511 malim in srednjim podjetjem dodeljenih 354 milijonov EUR, kar predstavlja 40 % udeležencev oziroma 20 % sredstev. Med vsemi subjekti, ki so se udeležili razpisov Evropskega obrambnega sklada za leto 2023, je bilo približno 50 % MSP, ki so zaprosila za 30 % skupnega zaprosenega zneska nepovratnih sredstev. **Ocenjuje se, da bo v obdobju 2023–2027 malim in srednjim podjetjem iz Evropskega obrambnega sklada zagotovljenih do 840 milijonov EUR.**

Leta 2022 je bilo iz Evropskega obrambnega sklada v okviru EUDIS dodeljenih 224 milijonov EUR za podporo inovacijam na področju obrambe ter malim in srednjim podjetjem, vključno s posebnimi dejavnostmi, kot so tehnološki izzivi. Ukrepi EUDIS

²⁵ 1,46 milijarde EUR proračunskih sredstev iz Evropskega obrambnega sklada ter 500 milijonov EUR iz drugih javnih in zasebnih virov.

se nadalje razvijajo in izvajajo za podporo MSP v njihovem celotnem ciklu rasti. Pomemben mejnik je bil dosežen januarja 2024, ko je bil uveden **kapitalski instrument za obrambo (Defence Equity Facility)**, katerega namen je skupaj z Evropskim investicijskim skladom, ki je del skupine EIB, **vložiti do 500 milijonov EUR v obetavna MSP na področju obrambe za pomoč pri rasti**. V letu 2024 naj bi se začel izvajati obrambni pospeševalnik, organizirane pa bodo tudi dejavnosti povezovanja z vlagatelji.

3.2.2. *Pomoč projektom Evropskega obrambnega sklada, da po fazi raziskav in razvoja postanejo oprijemljiva resničnost*

Evropski obrambni sklad je z več kot 1 milijardo EUR na leto v obdobju 2021–2027 že močan instrument za okrepitev sodelovanja na področju obrambne industrije ter spodbujanje čezmejnih raziskav in razvoja na področju obrambe, s čimer prispeva k več evropskim vrednostnim verigam obrambne industrije²⁶.

Vendar se po raziskovalni in zgodnji razvojni fazi pri sodelovanju v fazi izdelave prototipov, v kateri se zahtevana raven vključenosti držav članic znatno zviša, pojavi „komercializacijska vrzel“.

Poleg tega bi lahko obrambna podjetja zaradi različnih operativnih zahtev in nacionalnih industrijskih politik po koncu ukrepov Evropskega obrambnega sklada prekinila sodelovanje. Da bi se temu izognili, bo morda treba ukrepom sodelovanja na področju obrambe, ki so bili prvotno financirani iz Evropskega obrambnega sklada in so dosegli fazo izdelave prototipa, na podlagi skupnih, usklajenih funkcionalnih zahtev zagotoviti **trajno podporo za industrializacijo**.

SEAP in razširitev logike EDIRPA bosta ključni za čim večjo uporabo projektov Evropskega obrambnega sklada. Poleg tega bodo v okviru EDIP zagotovljena **povratna sredstva za posebne ukrepe**, povezane s proizvodnjo in komercializacijo prototipov, zlasti za tiste, ki izhajajo iz Evropskega obrambnega sklada.

Za uspešno premostitev komercializacijske vrzeli po fazi raziskav in razvoja pri skupnih projektih se morajo vključene države članice, ko je dosežena faza prototipa, dogovoriti o pogojih za izvoz skupno razvitih proizvodov. Glede na tekoči pregled Skupnega stališča EU 2008/944/SZVP o nadzoru izvoza orožja Komisija skupaj z visokim predstavnikom ponovno poziva²⁷ države članice, naj preučijo načine za racionalizacijo in postopno nadaljnje zблиževanje svojih praks nadzora nad izvozom orožja, zlasti za tiste obrambne zmogljivosti, ki so razvite skupaj. Iz istega razloga bi si morale države članice tudi izmenjevati dobre prakse v zvezi s pravili o nadzoru izvoza za skupno razvite zmogljivosti.

Poleg tega bo Komisija sprejela ukrepe za olajšanje prenosov obrambnih proizvodov v okviru projektov, ki jih financira EU, znotraj EU ter si prizadevala za poenostavitev upravljanja pogojev in postopkov izdajanja dovoljenj za prenos, zlasti z vključitvijo

²⁶ V treh letih je bilo uvedenih več kot 145 projektov, ki vključujejo 2 618 udeležencev in so temelj ekosistema obrambne industrije EU, ki zdaj vključuje širok nabor najsodobnejših obrambnih zmogljivosti in tehnologij. Sodelovanje vključuje raziskovalne organizacije (609 udeležb), MSP (826 udeležb), večje subjekte (1 113 udeležb), javne organe (456 udeležb) in visokošolske ustanove (230 udeležb), ki skupaj tvorijo EDTIB prihodnosti.

²⁷ Sporočilo Prispevek Komisije k evropski obrambi (COM(2022) 60 final).

klavzul o prenosih v zadevni vzorec sporazuma o nepovratnih sredstvih, da bi omejila uporabo dovoljenj za končnega uporabnika.

Več elementov trenutno ovira pravilno in učinkovito izvajanje Direktive 2009/43/ES, kar preprečuje polno izkoriščanje s tem povezanih koristi na obrambnem trgu. Za boljše analizo obstoječih izzivov, ki ovirajo njeno učinkovito izvajanje, bo Komisija **ocenila Direktivo do konca leta 2025**.

3.3. Zagotavljanje zanesljivosti dobave na ravni EU

Odpornost je pogoj za pripravljenost in konkurenčnost EDTIB.

EU je že razvila orodja in okvire za povečanje pripravljenosti in odpornosti industrije za reševanje prihodnjih kriznih razmer, tudi v okviru EDA²⁸. Vendar ti ukrepi niso na voljo ali pa jih države članice le v omejenem obsegu uporabljajo za podporo EDTIB. **Zato bo na ravni EU vzpostavljen režim zanesljivosti dobave**, ki bo zagotavljal večjo odpornost ter z istega vidika konkurenčno prednost za EDTIB in obrambne dobavne verige EU. Zaradi zagotavljanja ravni zanesljivosti dobave, ki je zunanji konkurenti ne morejo ponuditi, bi lahko države članice obrambnim dobavnim verigam EU ponudile „dividendo zaupanja“.

3.3.1. Večja zanesljivost dobave za čim večji obrambni potencial notranjega trga

Komisija predlaga, da se v okviru EDIP vzpostavi modularen in postopen **režim zanesljivosti dobave v EU**, da bi se okrepili solidarnost in učinkovitost v odziv na napetosti vzdolž dobavnih verig ali varnostne krize ter omogočilo pravočasno prepoznavanje morebitnih ozkih grl. Za reševanje dveh vrst kriz so predlagani različni sklopi ukrepov:

- krize pri dobavi, kadar pomanjkanje civilnih sestavnih delov ali sestavnih delov z dvojno rabo ali surovin **resno ogroža pravočasno razpoložljivost in dobavo obrambnih proizvodov**. V tem primeru se bo po tem, ko bo Svet razglasil „**krizno stanje**“, z naborom orodij obrambnim dobavnim verigam zagotovila dobava zadevnih sestavnih delov in/ali surovin, vključno z zagotavljanjem prednosti pred nekaterimi ali vsemi civilnimi dobavami, kadar je to potrebno in upravičeno zaradi splošnega javnega interesa (**prednostna naročila**);
- **krize pri dobavi**, ki so neposredno povezane z **varnostno krizo** v Uniji ali njeni soseščini. V takih scenarijih bi bilo treba Svetu omogočiti, da razglasi **drugo, višjo stopnjo kriznega stanja, da bi se sprejeli ukrepi, potrebni in sorazmerni z reševanjem krize** (s poudarkom predvsem na dobavi proizvodov, posebej zasnovanih za vojaško uporabo).

Da bi podprli uspešno, učinkovito in sorazmerno uporabo tega dvoplastnega kriznega okvira, Komisija predlaga **opredelitev in spremljanje kritičnih proizvodov za nekatere obrambne dobavne verige**, ki se določijo skupaj z državami članicami v okviru odbora za pripravljenost obrambne industrije.

Na podlagi okvira, ki je zdaj na voljo v drugih sektorjih, in ključnih strateških dejavnosti EDA bosta ta opredelitev in spremljanje temeljila predvsem na javno dostopnih

²⁸ Države članice EU so na primer leta 2013 sprejele okvirni mehanizem za zanesljivo oskrbo. Ta okvir naj bi se izvajal z oblikovanjem kodeksov ravnanja ali izvedbenih predpisov, usmerjevalni odbor EDA pa je leta 2014 sprejel kodeks ravnanja pri določanju prednostnih nalog.

informacijah in po potrebi na podatkih podjetij (v skladu z jamstvi držav članic za nacionalno varnost).

3.3.2. Omogočanje strateškega ustvarjanja zalog in zmanjševanje tveganja pri njem

Da bi dolgoročno dodatno zmanjšali tveganje za zanesljivost dobave za EDTIB, bo Komisija razmislila o **financiranju industrije pri strateškem ustvarjanju zalog osnovnih sestavnih delov**, kot so elektronski sestavni deli in surovine, ki se prečno uporabljajo v obrambnih sistemih²⁹. Ustvarjanje takih zalog bi omogočilo znižanje stroškov v primeru velikih naročil in omejitev inflacije cen, ki je posledica povečanja povpraševanja med krizo.

Komisija v okviru EDIP predlaga **predhodno pilotno izvajanje manjšega obsega**, in sicer tako, da se omogoči podpora strateškemu ustvarjanju zalog. Tak sistem bo dopolnjeval mehanizem prednostnega razvrščanja v času krize in zagotovil, da bo slednji ostal zadnja možnost. V zvezi s tem bi lahko razmislili tudi o stalnem delu v zvezi z ukrepi za odpornost in pripravljenost v okviru akcijskega načrta za vojaško mobilnost 2.0, tudi na podlagi obstoječih projektov PESCO za vojaško mobilnost in mreže logističnih vozlišč.

3.3.3. Vnaprejšnja opredelitev in obravnava najbolj strateških odvisnosti

Prevelika odvisnost od tehnologij, ki so kritične za obrambni sektor, ovira svobodo delovanja oboroženih sil držav članic in lahko zaradi s tem povezanih omejitev negativno vpliva na konkurenčnost EDTIB.

Komisija je že vzpostavila **opazovalnico EU za kritične tehnologije**³⁰, katere naloga je prepoznati odvisnosti in razviti tehnološke kažipote za njihovo ublažitev. Njeno prvo zaupno poročilo je bilo pravkar predloženo državam članicam. Z razširitvijo opazovalnice se bo omogočilo hitrejše prepoznavanje odvisnosti in spremljanje dobavnih verig ter ustvaril pregled nad kritičnimi vidiki. Do zdaj se je začelo delo v zvezi s podsklopom električnih, elektronskih in elektromehanskih sestavnih delov, ki temeljijo na polprevodnikih, ter tehnologij avtonomnih sistemov.

Hkrati si bo prizadevala za medsebojno bogatenje med delovnimi programi drugih instrumentov Unije, kot sta Evropski obrambni sklad in pobuda Čipi za Evropo, da bi ublažila ugotovljene odvisnosti in zagotovila, da ima EDTIB na voljo omogočitevno tehnologijo in proizvode obrambne industrije, kot so zaupanja vredni čipi, ki podpirajo njeno pripravljenost.

Komisija podpira države članice EU, zlasti njihove regionalne in lokalne organe, tudi prek instrumenta za tehnično podporo³¹, ki zagotavlja prilagojeno tehnično podporo za oblikovanje in izvajanje reform za spodbujanje gospodarske in tehnološke varnosti ter konkurenčnosti, in krepitvi odpornost dobavnih verig v državah članicah.

Nadaljnji koraki:

²⁹ V zvezi s tem bo Komisija preučila možnost zanašanja na orodja, razvita na podlagi akta o kritičnih surovinah (COM(2023) 160 final).

³⁰ Kažipot za tehnologije, kritične za varnost in obrambo, Strasbourg, 15. februar 2022 (COM(2022) 61 final).

³¹ https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes/technical-support-instrument/technical-support-instrument-tsi_sl

Komisija za zagotovitev razpoložljivosti na podlagi bolj odzivne EDTIB v vseh časovnih okvirih:

- predlaga, da se v okviru EDIP intervencijska logika ASAP razširi na druga področja poleg streliva in vodenih raket ter da se ta logika dopolni z razvojem **vedno pripravljenih zmogljivosti** in morebitno **spremembo namena civilnih proizvodnih linij**;
- bo skupaj z visokim predstavnikom in državami članicami oblikovala predlog politike za **podporo proizvodnji dronov** znotraj EU ali po možnosti skupaj z Ukrajino, tako da se mobilizirajo ustrezni instrumenti;
- predlaga, da se v okviru EDIP ustanovi **Sklad za pospešitev preoblikovanja obrambnih dobavnih verig (FAST)**. Ta novi finančni instrument bo podpiral MSP z dolžniškim in/ali lastniškim financiranjem;
- bo na podlagi povratnih sredstev v okviru EDIP zagotavljala **trajno podporo industrializaciji** ukrepov sodelovanja na področju obrambe, ki so bili prvotno financirani iz Evropskega obrambnega sklada;
- predlaga vzpostavitev modularnega in postopnega **režima zanesljivosti dobave v EU**, da bi se okrepili solidarnost in učinkovitost v odziv na napetosti vzdolž dobavnih verig ali varnostne krize ter omogočilo pravočasno prepoznavanje morebitnih ozkih grl.

EU:

- bo odprla **urad za inovacije v Kijevu** za zagotovitev povezovanja med zagonskimi podjetji in inovatorji Unije ter ukrajinsko industrijo in oboroženimi silami.

4. FINANCIRANJE AMBICIJ UNIJE ZA PRIPRAVLJENOST OBRAMBNE INDUSTRIJE

Za uspešnost te strategije pri doseganju cilja, da uresniči novo ambicijo glede pripravljenosti obrambne industrije na ravni EU, bi bilo treba ob upoštevanju izziva, s katerim se soočamo, hkrati znatno zvišati sredstva.

Predlog uredbe o vzpostavitvi EDIP poleg te strategije vključuje **proračun v višini 1,5 milijarde EUR** za naložbe v pripravljenost obrambne industrije EDTIB.

Ta proračun bi bilo treba dopolniti z dodatnimi zneski za razvoj tehnološke in industrijske baze ukrajinske obrambe in njeno tesnejše povezovanje z EDTIB in trgom obrambne opreme Unije. Poleg tega so za takojšnjo obrambo Ukrajine potrebna dodatna sredstva za nabavo vojaškega materiala v podporo uveljavljanju njene pravice do samoobrambe. Če bi Svet na predlog visokega predstavnika sprejel sklep SZVP v skladu s členom 29 Pogodbe o Evropski uniji (PEU), da se izredna stanja denarnih sredstev centralnih depotnih družb, ki izhajajo iz nepričakovanih in izrednih prihodkov od ruskega imobiliziranega državnega premoženja, prenesejo na Unijo, bi se taka dodatna podpora lahko črpala iz teh prihodkov v skladu s cilji SZVP Unije. Če bi bila ta dodatna sredstva na voljo, bi lahko povečala finančno zmogljivost evropskega mirovnega instrumenta (ali katerega koli drugega instrumenta Unije) za nabavo vojaške opreme v podporo Ukrajini. **Z drugimi besedami, to bi pomenilo, da bi se nepričakovani dobički zamrznjenih ruskih sredstev uporabili za skupen nakup vojaške opreme za Ukrajino.**

Ko bodo nujne obrambne potrebe Ukrajine to dopuščale, bi bilo mogoče za namene srednjeročnega in dolgoročnega razvoja tehnološke in industrijske baze ukrajinske obrambe, ob uveljavljanju določb iz predloga uredbe o vzpostavitvi EDIP, pa tudi za

splošne proračunske potrebe Ukrajine v zvezi z okrevanjem in obnovo nekatere zneske črpati tudi iz takih izrednih denarnih sredstev.

Ta proračun je treba glede na obseg prizadevanj, potrebnih za zagotovitev pripravljenosti obrambne industrije po vsej Uniji, obravnavati kot most, sicer omejenega obsega, do naslednjega večletnega finančnega okvira. Ker se bodo varnostni izzivi, s katerimi se spoprijema Evropa, verjetno nadaljevali, je pomembno v **naslednji večletni finančni okvir vključiti precejšnja finančna sredstva za obrambo** z ustreznima proračunoma za naslednika Evropskega obrambnega sklada in EDIP za obdobje od leta 2028 naprej.

V tej strategiji se poziva k temu, da se prek EDIP prenovijo ambicije sedanjega večletnega finančnega okvira, ter k okrepljenemu proračunu za podporo obrambni industriji v naslednjem večletnem finančnem okviru. Glede na spremembo varnostne paradigme, ki je posledica močnega povečanja regionalnih in svetovnih groženj, ki bi za Unijo in njene države članice lahko pomenile eksistencialne varnostne izzive, in glede na dejstvo, da se bo naslednji večletni finančni okvir začel šele leta 2028, pa je treba začeti razpravo o količinski opredelitvi potreb EU po financiranju pripravljenosti obrambne industrije, ki bi bila sorazmerna s to spremembo varnostne paradigme, in o tem, kako zagotoviti ustrezno financiranje. Zato je treba skupaj z državami članicami v kratkem časovnem okviru preučiti potrebe in možnosti, da se z razpoložljivimi instrumenti, kot sta finančno okrepljena EDIP in evropski mirovni instrument, spodbudijo obsežna skupna javna naročila na področju obrambe za Ukrajino in države članice, obsežno in hitrejšo povečanje baze obrambne industrije EU ter začetek vodilnih obrambnih projektov za zaščito neoviranega dostopa do spornih območij EU.

5. VKLJUČEVANJE KULTURE OBRAMBNE PRIPRAVLJENOSTI, TUDI V VSE POLITIKE EU

Evropska obrambna industrija ključno prispeva k odpornosti, varnosti in socialni trajnostnosti. Brez miru na celini ne bo gospodarske blaginje, pri čemer je treba vlogo EDTIB v zvezi s tem v celoti priznati v regulativnem okolju in politikah Unije. Poleg tega je EDTIB enoten in kritičen letalsko-vesoljski in obrambni ekosistem, katerega ključni akterji tudi prispevajo k tehnologijam, ki so v središču zelenega prehoda.

Zato je ključno zagotoviti, da je dostop EDTIB do financiranja sorazmeren z ravnjo potrebnih naložb, da deluje v ustreznem regulativnem okolju ter da je dovolj privlačna za mlade generacije in najbolj nadarjene.

5.1. Olajševanje dostopa do financiranja

Zagotavljanje zadostnega dostopa do financiranja in spodbujanje javnih naložb za obrambni sektor EU sta ključna, saj je resnično treba spodbuditi naložbe v ta ekosistem. Zato je nujno vključiti finančni sektor. V ta namen bosta Komisija in po potrebi visoki predstavnik/vodja EDA sodelovala z državami članicami, industrijo in finančnim sektorjem, da bi izboljšali dostop EDTIB do zasebnega in javnega financiranja.

5.1.1. Dostop do zasebnega financiranja

EDTIB se srečuje s stalnimi ovirami pri dostopu do financiranja, zlasti zasebnega financiranja. Glede na nedavno študijo Komisije³² se MSP, ki delujejo v obrambnem sektorju, srečujejo z večjimi ovirami pri dostopu do financiranja kot podjetja, dejavna v drugih sektorjih. V obdobju 2021–2022 dve tretjini podjetij, s katerimi je bilo opravljeno posvetovanje, nista iskali lastniškega financiranja in skoraj 50 % podjetij ni iskalo dolžniškega financiranja, kar je daleč od povprečja 6,6 % med MSP v EU v istem obdobju.

Da bi povečali dostop sektorja do financiranja, bosta Komisija in EDA skupaj z državami članicami prevzeli pobudo ter navezali stik z bankami in vlagatelji za vzpostavitev **dialoga na visoki ravni**, v okviru katerega bi razpravljali o njihovi okrepljeni udeležbi, opredelili težave in poiskali načine za spodbujanje sodelovanja zasebnega sektorja v podporo naložbam v obrambo.

Zdi se, da na pripravljenost finančnih akterjev za sodelovanje z obrambno industrijo vplivajo posebnosti obrambnega trga (vključno z zapletenostjo javnega naročanja ali težavami, ki jih imajo pri ocenjevanju natančnih posledic obstoječih mednarodnih konvencij o orožju) ali predpostavke v zvezi z okoljskimi, socialnimi in upravljavskimi dejavniki.

Okvir EU za trajnostno financiranje ne vključuje **nobene pravila EU, ki ovira zasebne naložbe v obrambno industrijo, niti ni nobeno tako pravilo načrtovano**. Službe Komisije bodo po potrebi skupaj z organom ESMA zagotovile smernice o uporabi okvira EU za trajnostno financiranje na področju obrambe. Komisija bo v tesnem sodelovanju z EDA okrepila dialog med obrambnim in finančnim sektorjem ter prispevala k podpori industrije pri povečanju preglednosti. Prizadevala si bo tudi za boljše priznavanje suverenosti, odpornosti in varnosti EU, zlasti v okviru EU za trajnostno financiranje. Mreža vladnih strokovnjakov za okoljske, socialne in upravljalne dejavnike, ki jo upravlja EDA, je primer platforme, na kateri bi se lahko nadalje razvijalo takšno medsebojno razumevanje in zaupanje. Ta forum bi moral zlasti okrepiti povezavo med obrambnimi ministrstvi držav članic in finančnim sektorjem.

To bi omogočilo konkretne ukrepe za ublažitev sedanjih izzivov obrambne industrije v zvezi z dostopom do financiranja, saj so bile v zvezi s tem kot ključne opredeljene sinergije med institucionalnimi akterji in zasebnimi akterji na kapitalskih trgih.

Okvir 5: Obrambna industrija in okvir EU za trajnostno financiranje

Obrambna industrija Unije ključno prispeva k odpornosti in varnosti Unije ter s tem k miru in socialni trajnostnosti. Glede na navedeno je **okvir EU za trajnostno financiranje** v celoti skladen s prizadevanji Unije za omogočanje zadostnega dostopa evropske obrambne industrije do financiranja in naložb. Ta okvir **na noben način ne omejuje financiranja obrambnega sektorja**.

Pravila EU o razkritjih in preferencah glede trajnostnosti se uporabljajo horizontalno v vseh panogah in niso posebno osredotočena na posamezen sektor. Komisija do zdaj ni izdala nobene „socialne taksonomije“ in tega ne namerava storiti. Razen orožja, za katero veljajo prepovedi na podlagi mednarodnih konvencij, ki so jih podpisale države članice, in

³² *Access to equity financing for European defence SMEs* (Dostop evropskih MSP na področju obrambe do lastniškega financiranja), https://defence-industry-space.ec.europa.eu/study-results-access-equity-financing-european-defence-smes-2024-01-11_en.

ki ga EU zato šteje za nezdržljivo s socialno trajnostnostjo, **obrambna industrija krepi trajnostnost**, saj prispeva k odpornosti, varnosti in miru.

Podobno dejstvo, da posebne dejavnosti obrambne industrije do zdaj niso bile vključene v okoljsko taksonomijo EU, **ne prejudicira okoljske uspešnosti obrambne industrije in zato ne bi smelo vplivati na njen dostop do financiranja**.

5.1.2. *Polno izkoriščanje obstoječih horizontalnih finančnih instrumentov EU*

EDTIB lahko načeloma že uporablja obstoječe finančne instrumente EU, ki se izvajajo prek programa InvestEU. Kljub temu sedanje posojilne politike evropskih finančnih akterjev, ki izvajajo program InvestEU, vključno s skupino EIB in nacionalnimi spodbujevalnimi bankami, ter mednarodnih finančnih institucij **zelo ovirajo uporabo teh finančnih instrumentov** v podporo sektorju, ki bi presegala morebitno financiranje tehnologij z dvojno rabo.

To je razvidno iz nezmožnosti izvajanja Okrepitvenega sklada ASAP. **Sprememba njihove posojilne politike, zlasti politike skupine EIB, je zato nujna in pomembna prednostna naloga** za zagotovitev, da bo imel obrambni sektor **dostop do finančnih instrumentov EU in jih lahko v celoti izkoristil**. Taka sprememba bo imela tudi pozitivne kaskadne učinke, saj bo pomembno pozitivno sporočilo za finančni trg in zasebne banke.

Poleg tega mora EU čim bolj povečati priložnosti, ki jih zagotavljajo sinergije ter dopolnjevanje med finančnimi instrumenti in nepovratnimi sredstvi. V zvezi s tem bi si bilo treba pri prihodnjem večletnem finančnem okviru prizadevati za nadaljnjo optimizacijo sinergij med instrumenti EU, kot je navedeno v beli knjigi Komisije o možnostih za spodbujanje naložb v raziskave in razvoj tehnologij s potencialom za dvojno rabo³³. Ker javno posvetovanje o beli knjigi še poteka, vsebina te strategije ne prejudicira prihodnjih ukrepov Komisije na tem področju. V okviru sedanje ureditve lahko obramba po potrebi že izkoristi hitrejše cikle civilnih inovacij in obratno, pri čemer je treba upoštevati, da imajo nekatere tehnologije, ki se uporabljajo na obrambnih platformah, potencial za dvojno rabo.

Komisija in visoki predstavnik/vodja EDA pozivata upravljavske organe skupine EIB in zlasti svet direktorjev EIB, **naj prilagodijo izključitve, povezane z obrambo, iz posojilnih politik skupine EIB** v skladu s prednostnimi nalogami politike EU in pravom, ki se uporablja. To bi EIB omogočilo, da podpre proizvodnjo vojaške opreme in na splošno evropsko obrambno industrijo, k čemur je nedavno pozval tudi Evropski parlament³⁴. K spodbujanju skupnih naložb v tehnologije, proizvode in infrastrukturo s potencialom za dvojno rabo bi lahko prispeval sporazum med Komisijo in skupino EIB o skupni opredelitvi „tehnologij s potencialom za dvojno rabo“, ki bi temeljil na strateški evropski varnostni pobudi in kapitalskem instrumentu za obrambo.

³³ Evropska komisija, Bela knjiga o možnostih za krepitev podpore za raziskave in razvoj tehnologij s potencialom za dvojno rabo, Bruselj, 24. januar 2024 (COM(2024) 27 final).

³⁴ Glej Resolucijo Evropskega parlamenta z dne 28. februarja 2024 o finančnih dejavnostih Evropske investicijske banke – letno poročilo za leto 2023 ([2023/2229\(INI\)](#)). Parlament zlasti „poziva EIB, naj okrepi podporo strateški evropski varnostni pobudi in evropski obrambni industriji, vključno z malimi in srednjimi podjetji, zlasti da bi prispevala k nadaljnji podpori Ukrajini; poziva EIB, naj spremeni svoj seznam upravičenosti, da strelivo in vojaška oprema, ki presegata dvojno rabo, ne bosta več izključena iz financiranja EIB“.

Vendar ta korak, čeprav je dobrodošel, **ne bi zadostoval**. EIB s svojim mandatom, ki izhaja iz člena 309 Pogodbe o delovanju Evropske unije, v interesu Unije prispeva k uravnoteženemu in nemotenemu razvoju notranjega trga. Obrambna industrija je sestavni del notranjega trga. Za zadovoljitev finančnih potreb sektorja in omogočanje popolne mobilizacije programov financiranja EU, vključno s programom InvestEU, v podporo obrambni pripravljenosti **bi morala EIB sprejeti vse potrebne ukrepe, da bi letos pregledala svojo posojilno politiko ter jo prilagodila sedanjim prednostnim nalogam politike in objektivnim potrebam**³⁵. Javni finančni akterji držav članic so pozvani, naj storijo enako.

5.1.3. *Popolna vključitev obrambe in varnosti kot strateškega cilja ustreznega financiranja in programov Unije*

EDTIB bi morala v celoti izkoristiti financiranje Unije, namenjeno tehnološkemu in industrijskemu razvoju, tudi v okviru **skladov kohezijske politike**, zlasti ESRR³⁶, ESS+³⁷ (npr. za spretnosti), Kohezijskega sklada (npr. za promet) in programa **InvestEU**, če je to v skladu z zadevnimi cilji programa in politike. Čeprav je obrambna industrija že upravičena do teh instrumentov, bi morale države članice razmisliti o močnejšem usmerjanju skladov EU, ki so v okviru deljenega upravljanja, v sektor, kadar to podpira regionalni razvoj in konkurenčnost, s čimer bi se odrazila njena pomembna vloga prednostne naloge Unije ter ključnega akterja, ki prispeva k stabilnosti in varnosti Unije.

Komisija bo v zvezi s tem preučila vključitev ali ohranitev **obrambne pripravljenosti, varnosti in odpornosti kot izrecnega strateškega cilja v okviru zadevnih prihodnjih programov EU** za zagotovitev, da bodo ti programi v celoti podpirali EDTIB ter da izvajalskih partnerjev in posrednikov (v primeru posrednega upravljanja) nič ne bo oviralo pri uresničevanju teh ciljev.

5.2. **Zagotavljanje, da EDTIB deluje v ustreznem regulativnem okolju**

EDTIB bi bilo treba omogočiti delovanje v ustreznem regulativnem okolju. V ta namen **je treba obrambne vidike vključiti v politike EU**. Morebitne negativne učinke pobud Unije na EDTIB bi bilo treba čim prej opredeliti in ublažiti. Komisija bo zato **v svoje pobude bolj sistematično in po potrebi vključevala vidike pripravljenosti obrambne industrije**. Poleg tega se bo Komisija v sodelovanju z visokim predstavnikom/vodjo EDA pri teh vprašanjih še naprej povezovala z državami članicami in EDTIB, pri čemer bo gradila na obstoječih pobudah, ki jih podpira EDA, na področjih, kot sta Uredba (ES) št. 1907/2006 o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij (REACH)³⁸ ter pobuda za enotno evropsko nebo.

Zaradi spreminjajočih se varnostnih razmer mora Komisija razmisliti tudi o skrajšanju upravnih rokov, hkrati pa zagotoviti potrebno stopnjo dobrega finančnega poslovanja. Revizija finančne uredbe leta 2024 bo Uniji omogočila, da v izrednih razmerah sprejme potrebne ukrepe za podporo pripravljenosti obrambne industrije.

³⁵ Npr. vse potrebne pripravljalne ukrepe, kot so tržne analize.

³⁶ Evropski sklad za regionalni razvoj.

³⁷ Evropski socialni sklad plus.

³⁸ Vključno z nadaljnjim sodelovanjem z Evropsko agencijo za kemikalije.

5.3. Povečanje privlačnosti obrambnega sektorja za mlade generacije in najbolj nadarjene

Vlaganje v ljudi ter njihove spretnosti je ključno za spremljanje nastajajočih tehnologij ter za privabljanje in ohranjanje talentov v sektorju. EU podpira države članice in spodbuja partnerstva za sodelovanje pri razumevanju sedanjih in prihodnjih potreb sektorja po spretnostih (npr. na podlagi evropskega pakta za spretnosti).

Prevladujoče pomanjkanje delovne sile in spretnosti v obrambni industriji je posledica preteklih premajhnih naložb v nove obrambne programe in premajhne privlačnosti sektorja ter omejene mobilnosti delovne sile in njenega staranja. Čeprav sta razumevanje in ublažitev negativnega dojemanja obrambne industrije ključna za izboljšanje privlačnosti sektorja, tudi za raznoliko delovno silo, morajo vsi deležniki sprejeti nadaljnje ukrepe, da bi lahko v celoti izkoristili kadrovskega potencial Unije, vključno z odpravljanjem stereotipov na podlagi spola. V ta namen bo cilj prihodnjega akcijskega načrta Komisije za obravnavanje pomanjkanja delovne sile in spretnosti v EU odpraviti ozka grla za trajnostno rast, h katerim je to pomanjkanje prispevalo v številnih sektorjih, kar bo omogočilo dolgoročno konkurenčnost EU v prihodnosti, hkrati pa ohranilo kakovostna delovna mesta in delovno silo z ustreznimi spretnostmi.

Komisija in visoki predstavnik/vodja EDA bosta poleg vključevanja obrambe **preučila ukrepe za izboljšanje mobilnosti delovne sile in podporo izobraževanju na področju obrambe**, zlasti s priložnostmi, ki jih ponujajo programi EU za obrambno industrijo, in sodelovanjem med ponudniki izobraževanja, vključno z Evropsko akademijo za varnost in obrambo.

5.4. Pomoč EDTIB pri prispevanju k zelenemu prehodu

Da bi EDTIB prispevala k zelenemu prehodu ter okrepila svojo odpornost in stroškovno učinkovitost, si mora še naprej prizadevati za večjo trajnostnost svoje proizvodnje in proizvodov, zmanjšanje emisij ogljika in povečanje krožnosti v skladu s politikami in ambicijami EU. V skupnem sporočilu o novem pogledu na povezavo med podnebjem in varnostjo se potrjuje pomen obrambne industrije za prizadevanja oboroženih sil držav članic v zvezi s prilagajanjem podnebnim spremembam in njihovo blažitvijo. Obstajajo še druge priložnosti za preučitev sinergij in možnih področij sodelovanja med državami članicami, industrijo in službami EU, tudi v zvezi z inovacijami, analitiko in standardizacijo za nove obnovljive vire energije, ki se uporabljajo v vojaškem in širšem komercialnem sektorju. Zagotavljanje ustrezne prepoznavnosti in priznavanja prizadevanj obrambnega sektorja za okoljsko trajnostnost bi prav tako lahko prispevalo k splošnemu sprejemanju sektorja v družbi.

Komisija in visoki predstavnik/vodja EDA **bosta še naprej podpirala prizadevanja EDTIB za zeleni prehod**, na primer z ukrepi, predlaganimi v skupnem sporočilu o povezavi med podnebjem in varnostjo, vključno z zelenimi javnimi naročili.

Nadaljnji koraki:

Za vključevanje kulture evropske obrambne pripravljenosti Komisija v sodelovanju z visokim predstavnikom/vodjo EDA:

- poziva **upravljske organe skupine EIB, naj letos pregledajo posojilne politike skupine EIB** in prilagodijo sedanje **izključitve, povezane z obrambo**, v skladu s prednostnimi nalogami politike EU in pravom, ki se uporablja;
- bo **okrepila dialog med obrambnim in finančnim sektorjem** ter zagotovila smernice o uporabi okvira EU za trajnostno financiranje.

Poleg tega bo Komisija:

- **spodbujala večjo podporo varnosti, odpornosti in obrambni pripravljenosti prek programov financiranja Unije.** Ta cilj se bo upošteval tudi pri pripravi prihodnjih programov EU.

6. DOSEGANJE PRIPRAVLJENOSTI IN ODPORNOSTI NA PODLAGI PARTNERSTEV

Ambicije EU, da bi hitro dosegla obrambno pripravljenost, bi bilo treba izkoristiti tudi za partnerstva, zlasti z Ukrajino, ter za okrepljeno sodelovanje z Natom, strateškimi partnerji in podobno mislečimi partnerji – evropskimi, čezatlantskimi in drugimi – ter drugimi mednarodnimi organizacijami.

6.1. Razvoj še tesnejših vezi z Ukrajino

Ukrajina je in bo vse bolj ključna partnerica Unije v sektorju obrambne industrije. Zaradi visoko intenzivne vojne agresije proti Ukrajini se je morala tehnološka in industrijska baza ukrajinske obrambe preusmeriti na model vojnega gospodarstva. To bo ena od gonilnih sil gospodarskega okrevanja države po vojni in preizkuševališče pripravljenosti obrambne industrije. Tesnejše sodelovanje med sektorjema obrambne industrije v EU in Ukrajini bo del prihodnjih varnostnih zavez EU do Ukrajine. Zato bi lahko bilo okrepljeno sodelovanje vzajemno koristno za tehnološko in industrijsko bazo ukrajinske obrambe in EDTIB.

Komisija in visoki predstavnik/vodja EDA bosta izvedla naslednje ukrepe.

Sodelovanje v programu Unije v podporo obrambni industriji:

- da bi okrepili vezi med EDTIB in tehnološko in industrijsko bazo ukrajinske obrambe, bo v okviru EDIP Ukrajini omogočeno sodelovanje pri skupnih javnih naročilih, ukrajinskim obrambnim podjetjem pa podpora pri krepitvi industrije in sodelovanju z EDTIB.

Spodbujanje sodelovanja med tehnološko in industrijsko bazo ukrajinske obrambe in EDTIB:

- EDA bo v celoti izkoristila svoj obstoječi upravni dogovor z Ukrajino in bo skupaj z državami članicami preučila možnost revizije njegovega področja uporabe, takoj ko bodo razmere to dopuščale;
- službe Komisije, EDA in ESZD bodo spodbujale namensko izmenjavo informacij o standardih in ustreznih pridobljenih izkušnjah;
- ESZD bo v zvezi s predlaganim skladom za pomoč Ukrajini v okviru evropskega mirovnega instrumenta preučila možnosti za nadaljnje spodbujanje sodelovanja med obrambnima industrijama v EU in Ukrajini;
- EU bo leta 2024 gostila forum obrambne industrije EU-Ukrajina, da bi okrepila sodelovanje med obrambnima industrijama v Ukrajini in EU.

Nadaljnja podpora Ukrajini prek EDTIB:

- obrambna industrija EU bo s skupnim javnim naročanjem vojaške opreme, dobavljene prek predlaganega sklada za pomoč Ukrajini v okviru evropskega mirovnega instrumenta, iz EDTIB lažje predvidela prednostne potrebe Ukrajine;

- ob upoštevanju sklepa Sveta bi se lahko nadaljnja podpora javnemu naročanju vojaške opreme za Ukrajino izvajala prek evropskega mirovnega instrumenta, pri čemer bi se črpala iz izrednih denarnih sredstev centralnih depotnih družb, ki izhajajo iz nepričakovanih in izrednih prihodkov od ruskega imobiliziranega državnega premoženja;
- ESZD, EDA in službe Komisije bodo še naprej redno obveščale Kontaktno skupino za obrambo Ukrajine in spodbujale zmogljivosti EDTIB za nadaljnjo podporo ukrajinskim potrebam, tudi v okviru koalicij za zmogljivosti.

6.2. NATO

V skladu s tremi skupnimi izjavami o sodelovanju med EU in Natom³⁹ bi lahko okrepljeni pogovori med osebjem, vključno z možnostjo namenskega strukturiranega dialoga z Natom, obsežneje zajeli dejavnosti in teme skupnega interesa, povezane z obrambno industrijo, med drugim o krožnem gospodarstvu, interoperabilnosti, industrijskih vidikih podnebnih sprememb, standardizaciji navzkrižnega certificiranja ter odzivih na nove in nastajajoče grožnje. Za to bo potrebna večja izmenjava informacij, vključno s tajnimi podatki, med osebjem Nata na eni strani ter zadevnimi službami Komisije, ESZD in EDA na drugi strani. Obe organizaciji bi morali še naprej izmenjevati mnenja ter preučiti sinergije in dopolnjevanje prizadevanj na področju varnosti dobavnih verig, ki je ključna za razvoj zmogljivosti in dobavo.

EU bo preučila tudi možnosti za nadaljnjo krepitev sodelovanja na področju inovacij med ESZD, EDA, Mednarodnim sekretariatom Nata in Natovo agencijo za podporo in nabavo (NSPA) ter med pospeševalnikom obrambnih inovacij za severnoatlantsko območje (DIANA), vozliščem za inovacije na področju obrambe v okviru EDA in shemo EUDIS.

6.3. Povezovanje s strateškimi in mednarodnimi partnerji za vzpostavitev obrambne pripravljenosti

Zaradi internacionalizacije dobavnih verig je praktično nemogoče ohraniti popoln nadzor nad surovinami in več tisoč sestavnimi deli kompleksnega sistema.

Krepitev vzajemno koristnih partnerstev s strateškimi partnerji, mednarodnimi organizacijami in podobno mislečimi tretjimi državami, tudi prek varnostnih in obrambnih dialogov, lahko okrepi prizadevanja Unije za pripravljenost obrambne industrije. To sodelovanje bo prožno. Razlikovalo se bo po obliki, obsegu in vrstah udeležencev glede na skupne interese. Tako sodelovanje bi moralo prispevati k nadaljnji utrditvi dobavnih verig, okrepiti EDTIB in zmanjšati strateške odvisnosti EU, ne da bi se pri tem ustvarjale nove (ali ohranile obstoječe).

Poleg tega bo EDA še naprej kar najbolje izkoriščala svoje obstoječe upravne dogovore v skladu z načeli sodelovanja s tretjimi stranmi, o katerih so se dogovorile države članice.

Nadaljnji koraki:

Komisija in visoki predstavnik/vodja EDA bosta:

- preučila ukrepe za okrepitev sodelovanja Ukrajine v programih Unije v podporo obrambni industriji, tudi v okviru EDIP, **možnost sodelovanja Ukrajine pri**

³⁹ [Skupna izjava EU in Nata \(8. julij 2016\)](#); [Skupna izjava EU in Nata \(10. julij 2018\)](#); [Skupna izjava EU in Nata \(10. januar 2023\)](#).

skupnih javnih naročilih, podpora krepitvi industrije v Ukrajini ter okrepitev sodelovanja med EDTIB in ukrajinsko obrambno industrijo;

- v okviru **sklada za pomoč Ukrajini**, ki ga je predlagal visoki predstavnik, zagotovila nadaljnjo vojaško podporo EU Ukrajini, zlasti s povečanjem proizvodnih zmogljivosti evropske obrambne industrije na podlagi stalnega povpraševanja, da bi se dolgoročno ohranila vojna prizadevanja Ukrajine, ter **spodbujanjem sodelovanja med evropsko in ukrajinsko obrambno industrijo**;
- z **Natom** izboljšala **strukturirani dialog med osebjem** o temah skupnega interesa;
- **leta 2024** gostila **forum obrambne industrije EU-Ukrajina**, da bi okrepili sodelovanje med ukrajinsko obrambno industrijo in obrambno industrijo EU.

SKLEP

Državljeni Unije že desetletja uživajo obdobje miru brez primere. Zaradi ruske vojne agresije proti Ukrajini in vse večjih napetosti na pragu EU pa morajo EU in njene države članice prevzeti **strateško odgovornost in okrepiti obrambno industrijo EU**, da bi se spoprijele s temi edinstvenimi varnostnimi grožnjami in izzivi.

Tehnološki napredek in zmogljivost za stalno zagotavljanje razpoložljivosti kakršne koli obrambne opreme sta pogoja za zmožnost Unije, da zagotovi učinkovitost oboroženih sil držav članic in s tem ohrani mir na celini. V tej strategiji so predlagani ambiciozni ukrepi za spodbujanje in podporo preobrazbe EDTIB v prihodnjem desetletju.

Z razširitvijo in dopolnjevanjem obstoječih orodij obrambne industrijske politike EU ter opredelitvijo političnih, industrijskih in proračunskih ambicij, ki jih je treba uporabiti v podporo EDTIB, bo slednja lahko izkoristila povečanje učinkovitosti resnično povezanega obrambnega trga in sprostila neizkoriščen potencial učinkov obsega.

Izvajanje strategije bo evropski obrambni industriji pomagalo, da se bo bolje odzivala na nujne potrebe, ne da bi pri tem žrtvovala prihodnost. Ta strategija bo omogočila zgodnejše načrtovanje naložb na podlagi večjega sodelovanja, večjo podporo industrializaciji in skupni nabavi, učinkovitejše vključevanje inovacij, večjo kontinuiteto v prizadevanjih za razvoj vrhunskih zmogljivosti in strateških spodbujevalcev ter zanesljivejšo dobavo in večjo svobodo delovanja, s čimer bo služila kot katalizator za to, kar je potrebno za ponovno vzpostavitev in ohranjanje miru na evropski celini.

Prilagoditev obrambne industrije Unije sedanjim varnostnim in tržnim trendom je treba obravnavati prednostno. Evropska komisija in visoki predstavnik/vodja EDA sta pripravljena podpreti države članice pri teh prizadevanjih.